

แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณวัดในเมืองเชียงใหม่

จากการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับวัดในช่วงเวลาต่าง ๆ นั้น แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์วัดกับเมืองที่มีอยู่คู่กันมาโดยตลอด จากคำกล่าวที่ว่า "วัดของบ้าน-บ้านของวัด" นั้นได้สื่อให้เห็นถึงบทบาทที่เด่นชัดของความสัมพันธ์ระหว่าง คน-บ้าน-วัด-ชุมชน และเมือง ชุมชนเมืองเชียงใหม่เป็นชุมชนโบราณที่มีการสร้างสรรค์ และสั่งสมศิลปวัฒนธรรมโดยตลอดจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของเมืองซึ่งในปัจจุบันล้วนปรากฏอยู่ภายในวัดแทบทั้งสิ้น จากยุคสมัยและระยะเวลาที่ยาวนานร่วม 700 ขวบปีนั้น สภาพการพัฒนาเมืองและการเติบโตของชุมชนต่าง ๆ ก่อให้เกิดการผสมผสานระหว่างสิ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ เช่น วัด-โบราณสถาน อาคารและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดบรรยากาศเมืองที่ดี และเป็นการดำรงรักษาเอกลักษณ์เฉพาะของเมืองไว้กับสภาพการพัฒนาเมืองซึ่งเป็นแรงส่งจากสภาพเศรษฐกิจ และสังคม ส่งผลให้เกิดลักษณะรูปทรงของอาคารในรูปลักษณะใหม่ ความแออัดหรือสภาพปัญหาต่าง ๆ ลักษณะสังคม ถ้อยที่ถ้อยอาศัยของสังคมเมืองเชียงใหม่ได้เปลี่ยนแปลงไป สภาพการอนุรักษ์และการพัฒนาจึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การดำเนินการในด้านการวางแผนงานในการอนุรักษ์และพัฒนาจึงควรเป็นแบบปรานีประนีประนอม องค์ประกอบที่สำคัญประการแรกคือ การสร้างจิตสำนึกให้คนท้องถิ่นมีความเข้าใจ รักและหวงแหนในมรดกท้องถิ่น และดำเนินการวางแผนการพัฒนาให้สอดคล้องกับชีวิตและความเป็นอยู่ของคนเมืองในสังคมปัจจุบัน โดยไม่ทำลายสภาพแวดล้อมเมืองที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์เฉพาะของเมืองเชียงใหม่

5.1 แนวโน้มการเจริญเติบโตของเมืองตามแผนพัฒนาต่าง ๆ ในพื้นที่

สภาพการพัฒนาเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบันมีระดับในการพัฒนาที่สูงมาก เนื่องจากนโยบายหลักในระดับประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่พยายามผลักดันให้เมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางความเจริญในทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็น การบริหาร-การปกครอง เศรษฐกิจ การคมนาคมขนส่ง การท่องเที่ยว การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้เป็นตัวดึงดูด "ผู้คน" จากต่างถิ่นให้เข้ามายังศูนย์กลางของเมือง จากปัจจัยหลัก ๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดผลพวง

ตามมาคือ สภาพการพัฒนาเมืองหลักที่มีแผนการพัฒนาในเชิง และทิศทางต่าง ๆ โดยเข้ามา
อย่างมากมาย

แนวโน้มการเจริญเติบโตของเมือง มีปรากฏชัดเจนในเมือง 2 ลักษณะ คือ

5.1.1 เพิ่มความหนาแน่นขึ้นและแผ่ขยายในบริเวณเนื้อเมืองเดิม

ได้แก่พื้นที่ ๆ มีการเจริญเติบโตของเมืองกระจุกตัวอยู่ได้แก่ บริเวณใจกลาง
ธุรกิจการค้าบริเวณถนนช้างม้อส-ช้างคลาน-ลอสเคราะห์-ท่าแพ-เจริญประเทศ-ทิพย์เนตร-หยา
และตอนต้นของแนวถนนเจริญราษฎร์และเจริญเมือง การใช้ที่ดินเป็นการขยายตัวในทางแนวดิ่ง
เป็นส่วนใหญ่ โดยมีที่พักอาศัยหนาแน่นมากและสลับกับการบริการธุรกิจในด้านต่าง ๆ ก่อให้เกิด
ความหนาแน่นของอาคารในระดับที่สูง และส่งผลต่อสภาพปัญหาของเมืองดังกล่าวในบทที่ 4
อย่างชัดเจน

5.1.2 ขยายตัวตามแนวถนนหลักไปยังชานเมือง

การขยายตัวในลักษณะการเพิ่มความหนาแน่นและแผ่ขยายในบริเวณเนื้อเมือง
เดิมจากแผนพัฒนาเมืองด้านต่าง ๆ ส่งผลให้แนวโน้มการขยายตัวของเมืองจะขยายไปตามแนวถนน
หลัก และกิจกรรมการใช้ที่ดินมีการขยายตัวไปในทิศทางเดิมตามผังเมืองรวมและกิจกรรมหลักเดิม
ในพื้นที่ ตามแนวถนนรอบนอกเมืองเป็นถนนขนาดใหญ่การเข้าถึงเมืองมีความสะดวกจึงเป็นปัจจัย
ดึงดูดได้ดี

ก) ถนนสาธิต-รามอินทรา-แม่ริม-แม่โจ้ จากเมืองไปทางทิศเหนือ กลุ่มอาคาร
พาณิชย์ตามริมถนนจะตามออกไปชัดเจนและมีอาคารแนวพักอาศัย ตลอดจนบ้านจัดสรรขนาดกลาง
และใหญ่ตามตรอกซอกซอยตอนในและโอกาสจะเจริญต่อไปสูงกว่าตอนอื่น

ข) ถนนเจริญเมืองคอนปลาช-ถนนสันกำแพง มีอาคารพาณิชย์ โรงงาน
อุตสาหกรรมสินค้าพื้นเมือง บ้านจัดสรรและทาวน์เฮ้าส์จะเกาะตัวไม่ไกลตามแนวถนน หากแต่
ผิวถนนคับแคบ ขยายตัวได้ลำบาก แต่มีความเจริญริมถนนสูงเพราะใกล้และเป็นทางผ่านไปยัง
แหล่งท่องเที่ยวอำเภอสันกำแพงได้สะดวก

ค) ถนนเชียงใหม่-หางดง มีโรงงานอุตสาหกรรม ห้างสรรพสินค้าและ
บ้านจัดสรรขนาดใหญ่ตามริมถนน ในกลุ่มนี้ถนนสะดวกมากความกว้าง 6 เลน ซึ่งโอกาสการ
ขยายตัวสูงรองจากถนนแม่ริม-เชียงใหม่

ง) ถนนอ้อมเมือง มีแนวโน้มการเติบโตของพื้นที่ปลูกสร้างมากจากกลุ่มบ้านจัดสรร และห้องแถว ร้านค้าพาณิชย์ริมถนน โดยเฉพาะตัวตามถนนแนวเส้นวงรอบถนนอ้อมเมืองตลอดแนวในอนาคต ซึ่งในปัจจุบัน (พ.ศ. 2537) กำลังดำเนินการขยายถนนเป็น 4 เลนตามมติคณะรัฐมนตรีและกระทรวงคมนาคม

จ) ถนนสุเทพ-ห้วยแก้ว ถนนเลียบคลองชลประทาน แนวโน้มการเติบโตตามถนน 2 สายนี้ โดยเฉพาะสายห้วยแก้วมีแนวโน้มการเติบโตด้านธุรกิจห้างสรรพสินค้า ร้านรวง โรงแรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้นมาก ส่วนถนนสุเทพแนวโน้มการเจริญเติบโต โดยส่วนใหญ่เป็นอาคารพาณิชย์และที่พักอาศัยกระจายอยู่ตอนในของแนวถนน ซึ่งมีธรรมชาติความงามมากโดยเฉพาะตามแนวถนนเลียบคลองชลประทาน

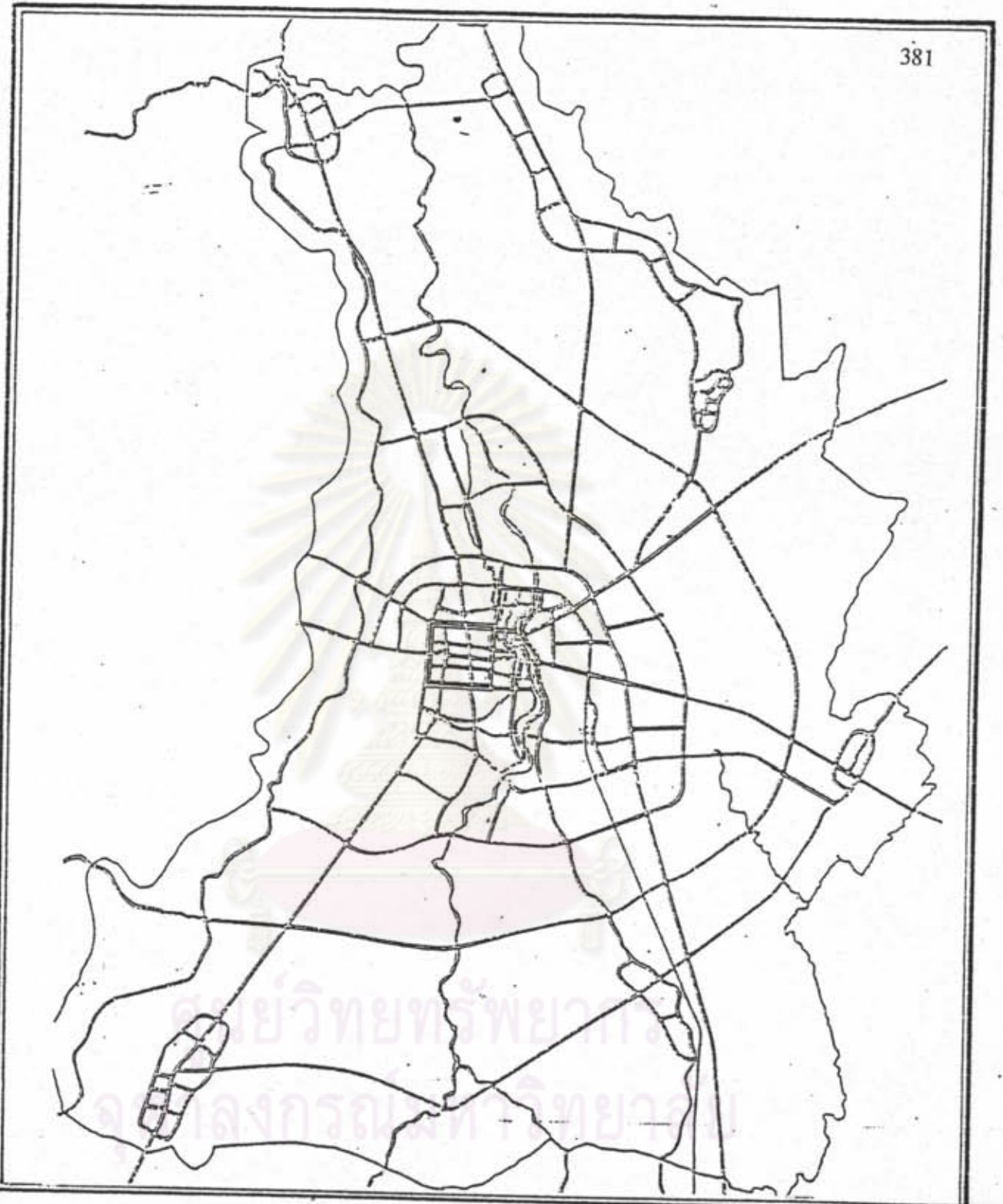
แผนต่าง ๆ ที่มีผลต่อแนวโน้มการเจริญเติบโตของเมือง

5.1.3 ผังเมืองรวมเชียงใหม่ฉบับใหม่

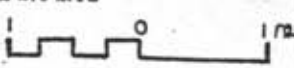

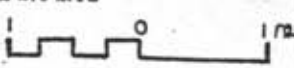

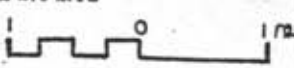
ปัจจัยหลักที่สำคัญเป็นพื้นฐาน คือ ผังเมืองรวมฉบับปัจจุบันที่กำหนดหน้าตาของเมืองเป็นแบบหลายศูนย์กลางโดยมีขอบเขตถึง 430 ตารางกิโลเมตร มีศูนย์กลางหลักอยู่ที่เมืองเชียงใหม่ ศูนย์กลางรองกระจายไป 5 ทิศทาง ครอบคลุม อำเภอแม่ริม อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอสารภี และอำเภอหางดง ซึ่งเป็นแบบแผนขึ้นนำการเติบโตของเมืองที่เป็นระบบ หากแต่ในทางปฏิบัติให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ขึ้นานั้น ดูแลเป็นไปได้อากนอกรจากระบบราชการที่ไม่คล่องตัวแล้ว ปัจจัยดังคุดให้เป็นไปตามเป้าหมายไม่มีเลขเนื่องจากส่วนเมืองเดิมยังได้รับการสนับสนุนจากโครงการต่าง ๆ มากมาย ทำให้เพิ่มความหนาแน่นเข้าไปในส่วนเมืองเดิมอีก พื้นที่ต่าง ๆ ในเมืองจึงมีทิศทางการเปลี่ยนแปลงไปในด้านความแออัดหนาแน่นตลอดเวลา แนวโน้มการใช้ที่ดินในอนาคตจึงมีแต่แรงดึงดูดที่จะเพิ่มให้เกิดความหนาแน่นพร้อมทั้งปัญหาเมืองต่าง ๆ ที่ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้น โอกาสที่เมืองจะถูกขยับนำให้เคลื่อนตัวไปยังศูนย์กลางรองที่เป็นโครงข่ายนี้เป็นไปได้อาก

5.1.4 เส้นทางคมนาคมและโครงการพัฒนาต่าง ๆ

ปัจจัยหลักที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งคือ ระบบการคมนาคม เมื่อแนวถนนพาดผ่านไปบริเวณใดจะเนได้ว่าชุมชนขยายตัวไปแนวถนนนั้น ซึ่งเป็นการเปิดเนื้อเมืองตามพื้นที่ด้านใดตามไปด้ว จากผังของเส้นทางคมนาคมในอนาคตจะเห็นได้ว่ามีแนวถนนวงแหวนทั้งหมด ขึ้นโดยแนวถนนวงแหวนชั้นที่ 1 ได้ดำเนินการก่อสร้างใกล้เสร็จแล้วเป็นการเปิดเนื้อเมืองภายในบริเวณย่อยในเขตเมืองระหว่างถนนห้วยแก้ว-โชคนา-แก้วรัฐ-เจริญเมือง-เจริญราษฎร์

การวางแผนอนุรักษ์และพัฒนา บริเวณวัดในเมืองเชียงใหม่

<p>แสดง: โครงข่ายคมนาคมในอนาคต</p>	<p>แผนที่ 5.1</p>				
<p>สัญลักษณ์</p>	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="1173 1847 1364 2035"> <p>ทิศเหนือ</p> </td> <td data-bbox="1364 1847 1516 2035"> </td> </tr> <tr> <td colspan="2" data-bbox="1173 2035 1516 2150"> <p>มาตราส่วน</p> </td> </tr> </table>	<p>ทิศเหนือ</p> 		<p>มาตราส่วน</p> 	
<p>ทิศเหนือ</p> 					
<p>มาตราส่วน</p> 					
<p>ที่มา: สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย</p>					

แสดง : ผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่

ที่มา : สำนักผังเมือง

แผนที่ 5.2

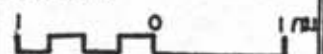
สัญลักษณ์

ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย	ที่ดินประเภทที่ไม่ใช่เพื่อราชการและการศึกษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง	ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา
ที่ดินประเภทพาณิชย์ยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก	ที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเกษตรกรรมและศิลปวัฒนธรรมไทย
ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมเฉพาะกิจ	ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา
ที่ดินประเภทรับบทและเกษตรกรรม	ที่ดินประเภทสถาบันราชการ การสาธารณูปโภค และ สาธารณูปการ

ทิศเหนือ

มาตราส่วน

ส่วนโครงการในระยะกลางจะมีแนวถนนวงแหวนเพิ่มขึ้นอีก 1 เส้น โดยยึดแนวเดิมคือ ถนนซูเปอร์ไฮเวย์อ้อมเมือง แต่เป็นการปรับปรุงผิวการจราจรและเพิ่มขนาดของถนนเป็น 4 เลน ซึ่งมีแนวโน้มที่จะส่งผลให้เกิดชุมชนพักอาศัยกระจายตัวตามส่วนปิดล้อมของถนนมากขึ้น

ส่วนโครงการในระยะยาว ซึ่งเป็นเขตชานเมืองนอกเขตเทศบาลนั้นจะเป็นปัจจัยชี้้นำและเป็นแรงดึงดูดการขยายตัวของเมืองได้เป็นอย่างดี โดยแนวถนนวงแหวนชั้นนอกและนอกสุดนี้จะเชื่อมติดระหว่างถนนแม่ริม-ถนนคอสะพาน-ถนนสันกำแพง-ถนนเชียงใหม่-ลำปาง และถนนหางดง และวงนอกสุดเชื่อมระหว่างศูนย์กลางรองทั้ง 4 ด้วยกันคือ อำเภอแม่ริม อำเภอสันทราย อำเภอสารภี และอำเภอหางดง ซึ่งผลกระทบจากโครงการนี้จะเกิดขึ้นอย่างแน่นอนคือการรบกวนพื้นที่เกษตรกรรมและการทำลายสภาพแวดล้อมของศาสนสถานและโบราณสถาน

5.1.5 การขยายเขตเทศบาล

ในปัจจุบันขอบเขตของเขตเทศบาล ซึ่งมีพื้นที่ 40.25 ตารางกิโลเมตร มีขนาดใหญ่และคับแคบเมื่อเทียบกับการเจริญเติบโตของเมือง จำนวนประชากร ความแออัดของสิ่งปลูกสร้าง รูปแบบการใช้ที่ดิน และพื้นที่ว่างภายในเมือง ดังนั้นเทศบาลนครเชียงใหม่จึงเสนอแนวทางที่จะขยายเขตเทศบาลใหม่ ดังนี้

ระยะที่ 1 พื้นที่ 106.30 ตารางกิโลเมตร

ระยะที่ 2 พื้นที่ 430.30 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมเขตผังเมืองรวม

5.1.6 ระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการของเมืองในอนาคต

1. ระบบประปาและบำบัดน้ำเสียเมือง

ปัจจุบันเชียงใหม่ได้งบประมาณจากโครงการเมืองหลักจัดทำระบบประปาน้ำและบำบัดน้ำเสียเมืองซึ่งเริ่มสร้างท่อค้ำน้ำเสียนานแนวคลองแม่ฆาในเขตใจกลางเมือง และในอนาคตจะขยายให้ครบในบริเวณถนนสายสำคัญของเมือง ตลอดจนสร้างโรงบำบัดน้ำเสีย

2. ระบบน้ำประปาสาธารณะเมือง

ระบบให้บริการประปาเมืองในอนาคตนั้น การประปาจังหวัดเมืองเชียงใหม่จะได้แหล่งน้ำเดิมเพิ่มอีกแห่งคือ เขื่อนแม่กวงผ่านคลองชลประทานทางซีกตอนนอกของแม่น้ำปิง ซึ่งคาดว่าบริเวณนี้จะได้รับบริการน้ำเพิ่มขึ้น และขยายกำลังผลิตเพิ่มขึ้นจากการวางแผนจัดการขององค์การไคกา (JICA) เสนอให้มีการสร้างสถานีจ่ายน้ำบริเวณเชิงดอยสุเทพ

3. การให้บริการพลังงานไฟฟ้าเมือง

ในอนาคตกัลนี้ราว พ.ศ. 2537-2538 การไฟฟ้าเชียงใหม่จะสร้างสถานีจ่ายไฟฟ้าเพิ่มขึ้นอีก 1 แห่ง จากเดิม 3 สถานีเป็น 4 สถานี บริเวณคลองชลประทานเชิงคอสสุเทพ จำนวนกระแสไฟฟ้าได้สูงสุด 30 กิโลวัตต์ ให้แก่ละแวกถนนหัวขแก้ว-สุเทพและข้างเมือกเพิ่มขึ้น

4. การให้บริการเก็บขยะมูลฝอยเมือง

ขอบเขตการให้บริการขยะมูลฝอยในเมืองเชียงใหม่จำกัดอยู่เฉพาะในเขตเทศบาลเช่นเดียวกับระบบระบายน้ำ ซึ่งในอนาคตขอบเขตและขีดความสามารถจะผันแปรตามเขตเทศบาล เขตเทศบาลใหม่ที่กำลังเสนออยู่ในปัจจุบันคาดว่าจะเพิ่มจาก 02.5 ตารางกิโลเมตรเป็น 106.30 ตารางกิโลเมตร

บทสรุป แนวโน้มการเจริญเติบโตของเมืองเชียงใหม่

ในอนาคตแนวโน้มการเจริญเติบโตจะเพิ่มความหนาแน่นอย่างมากขึ้น ภายในบริเวณใจกลางเมืองโดยพื้นที่รอบนอก (ชานเมือง) จะเป็นพื้นที่รองรับการเจริญเติบโตได้เป็นอย่างดีในข้อนี้มั่นใจว่า ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการของรัฐจะต้องเตรียมพร้อมที่จะรองรับการพัฒนาของเอกชน การปฏิบัติตามผังเมืองรวมมีความเป็นไปได้หากแต่ละจังหวัดจะใช้ระยะเวลาพอสมควร การขยายตัวของเมืองตามขบวนการร่นหากไม่มีแผนงานและมาตรการทางกฎหมายมาเป็นข้อบังคับแล้วจะส่งผลให้สภาพแวดล้อมของเมืองและสภาพแวดล้อมทางศิลปกรรม (มรดกทางวัฒนธรรม) ถูกทำลายลงดังเช่น ตัวอย่างในเขตเมืองที่เกิดขึ้นแล้ว ดังนั้นทางรัฐและเอกชนจึงสมควรหาแนวทางและมีจิตสำนึกในการรักษาคุณค่าของเมืองในทุก ๆ ด้าน เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาหรือรอยเค็มดังที่เกิดขึ้นแล้ว

5.2 ลักษณะของตัวอย่างปัญหาที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมบริเวณวัด และสภาพปัญหาในปัจจุบัน

ในช่วงระยะเวลา 3-5 ปีที่ผ่านมา ลักษณะของปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับวัดในเมืองเชียงใหม่ สามารถเรียบเรียงออกมาเป็นกรณีต่าง ๆ ได้ดังนี้

5.2.1 กรณีที่ 1 วัดเจ็ดยอดและวัดช่วงสิงห์

การทำลายสภาพแวดล้อมทางประวัติศาสตร์ บริเวณวัดเจ็ดยอดและวัดช่วงสิงห์ ผลกระทบจากการสร้างถนนซูเปอร์ไฮเวย์

ถนนสุขุมวิทไฮเวย์เริ่มสร้างผ่านบริเวณวัดเจ็ดยอด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508-2509 พื้นที่ของวัดด้านหน้า คือ ด้านทิศตะวันออกถูกถนนตัดผ่านพื้นที่ส่วนหนึ่งจึงเป็นถนนสุขุมวิทไฮเวย์ ผลในครั้งนั้นวัดถูกเวนคืนเป็นทางหลวง 12 ไร่เศษ และวัดข้างสิงห์ถูกเวนคืนพื้นที่บางส่วน ผลครั้งนั้นที่เห็นได้ชัดคือ

ก) ซุ้มประตูโรงแรมที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ซึ่งเป็นทางเข้าหลักของวัดด้านหน้าและอยู่กึ่งกลางของแนวกำแพงวัดหลังจากถูกเวนคืน ตำแหน่งของประตูจึงมาอยู่ตรงมุมกำแพงวัดด้านหน้าของวัดจึงเปลี่ยนเป็นด้านริมถนนสุขุมวิทไฮเวย์

ข) ราชายนเจดีย์และส่วนหนึ่งของธรรมจลินท์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของวัดมหาธาตุ ถูกตัดขาดออกจากบริเวณของวัดเจ็ดยอด

วัดข้างสิงห์ถูกเวนคืนที่ดินบริเวณพระอุโบสถเก่า วัดนี้มีความสำคัญในต่อเมืองในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้กำหนดให้วัดนี้เป็นวัดสำคัญที่ทำพิธีตัดไม้ซุงนามก่อนออกไปทำศึกสงคราม

ในปี 2535 โครงการขยายถนนสุขุมวิทไฮเวย์จากสี่แยกรินคำจนถึงคอสะพาน 36 กิโลเมตร มูลค่าการก่อสร้าง 740 ล้านบาท เริ่มก่อสร้าง 8 พฤศจิกายน 2535 กำหนดเสิร์ฟดิน 22 มิถุนายน 2538 ผลครั้งนี้เห็นได้ชัดเจน

ค) ผลกระทบต่อเจดีย์ราชายน ซึ่งหลังจากตัดถนนคูขนานใหม่เสร็จแล้วจะอยู่ห่างจากถนนเพียง 2 เมตรเท่านั้น ลักษณะเช่นนี้จะส่งผลกระทบต่อโบราณสถานและสภาพแวดล้อมของวัดเจ็ดยอดอย่างรุนแรงมาก

ง) โบราณสถานบริเวณวัดข้างสิงห์ถูกทำลายครั้งที่ 2

จากกรณีนี้จะเห็นได้ว่า - ประเด็นหลักของปัญหาเกิดจาก นโยบายการพัฒนาที่ถูกกำหนดทิศทางมาจากส่วนกลาง (กรุงเทพ) ซึ่งมักจะอ้างเสมอว่าเป็นการพัฒนาท้องถิ่น การพัฒนาเช่นนี้เป็นตัวการในการทำลายบริเวณวัดเพราะไม่เคยคำนึงถึงความสำคัญของอดีตอันรุ่งเรืองของนครเชียงใหม่เลย

แนวทางในการแก้ไขที่ขอช่วยเหลือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับบริเวณวัดที่ได้กระทำแล้วคือ

1. ข้าราชการ อาจารย์ องค์กรนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และกลุ่มอนุรักษ์ต่าง ๆ เห็นคุณค่าความสำคัญได้ออกมาแสดงสำนักของเหตุและผลในการรักษาสมบัติอันมีค่าของชุมชนเมืองไว้

2. นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะวิธีในการหลีกเลี่ยงการทำลายสภาพแวดล้อมของวัดเจ็ดซอกและวัดช่วงสิงห์

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากกรณีนี้ คือ กรมศิลปากร กระทรวงคมนาคม สำนักงานเขตทางหลวงจังหวัดเชียงใหม่ กรมทางหลวง และหน่วยราชการส่วนกลาง

5.2.2 กรณีที่ 2 : วัดเจดีย์หลวง

การทำลายสภาพแวดล้อมทางประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมวัดเจดีย์หลวง ผลกระทบจากการบูรณะซ่อมแซมองค์เจดีย์หลวง

การบูรณะซ่อมแซมองค์เจดีย์หลวงของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แสดงให้เห็นถึงผลการบูรณะซ่อมแซมจนทำให้เกิดความเสียหายแก่รูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่มีค่าทางประวัติศาสตร์และความเสี้ยวหมองในความรู้สึกของชาวเชียงใหม่ที่มีต่อเจดีย์หลวง

แนวทางในการแก้ไข ไม่สามารถจะแก้ไขให้ดีขึ้นได้ จึงถือได้ว่าเป็นบทเรียนที่สำคัญในการทำลบล้างสมบัติที่ทรงคุณค่าในทางศิลปวัฒนธรรม และเป็นบทเรียนที่พึงระวังอย่างยิ่ง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมศิลปากร

5.2.3 กรณีที่ 3 : การรื้อทิ้งวิหารอายุ 111 ปีของวัดดอกเอื้อง

ผลกระทบจากการจัดสำนักในการรักษาสมบัติให้มีค่าทางวัฒนธรรมของผู้มีอำนาจภายในวัด และระบบการปกครองสงฆ์

ราวเดือนกันยายน-ตุลาคม พ.ศ. 2535 เจ้าอาวาสวัดดอกเอื้องได้ทำการรื้อทิ้งวิหารว่า ประกอบกับการเห็นชอบของคนศรัทธาและเจ้าคณะอำเภอเมืองเชียงใหม่ฝ่ายสาธารณูปการและเจ้าคณะตำบล

จากกรณีนี้ ปัจจัยที่สำคัญในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้ายสภาพของวัดคือ การขาดความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์โบราณสถานของผู้เกี่ยวข้อง การพิจารณาอันสมมติศักดิ์ พระภิกษุรูปใดมีผลงานสาธารณูปการมากก็จะได้รับการแต่งตั้งหรือเลื่อนสมมติศักดิ์

กลุ่มบุคลากรผู้เกี่ยวข้องคือ เจ้าอาวาสศรัทธาและกรรมการของวัด หน่วยการปกครองสงฆ์ระดับท้องถิ่นและส่วนกลาง กลุ่มอนุรักษ์ท้องถิ่น

5.2.4 กรณีที่ 4 : การบูรณะวัดหัวข่วง

จากการสำรวจสภาพแวดล้อมของวัดหัวข่วง เดิมสภาพแวดล้อมในวัดมีปัญหา ร้ายแรงมากทั้งภายในวัดและนอกวัด เช่น การให้เช่าที่จอดรถภายในวัดแบบถาวรกับบริษัทประกันภัย สภาพของวิหารที่เสื่อมต่อองค์พระพุทธรูปและฐานชุกชี สภาพแวดล้อมภายในวัดไม่ได้รับการดูแลรักษา

จากกรณีนี้จะเห็นได้ว่า วัดที่ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่สภาพแวดล้อมและขาดการควบคุมที่เป็นขั้นตอนจะก่อให้เกิดผลเสียแก่สภาพบริเวณวัด

แนวทางในการแก้ไขที่ได้กระทำแล้วได้ผลคือ โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ก. คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 - ข. ศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 - ค. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
 - ง. วัดหัวข่วงและชุมชน

5.2.5 กรณีที่ 5 : กระจเขาลอยฟ้าขึ้นคอสเทพ (พ.ศ. 2529) โครงการขยายทางขึ้นคอสเทพ (พ.ศ. 2537)

โครงการต่าง ๆ ที่เป็นผลมาจากส่วนกลางและการพัฒนาที่ขาดความเข้าใจในการรักษาสมบัติที่มีค่าทางวัฒนธรรมของหน่วยงานระดับท้องถิ่นจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนเมือง หากโครงการในลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นจะเป็นการทำลายโบราณสถานอันมีค่าทางประวัติศาสตร์ รวมถึงเอกลักษณ์ของนครเชียงใหม่ และระบบนิเวศน์วิหิตของเมือง

จากกรณีนี้ได้มีกลุ่มอนุรักษ์เชียงใหม่ นักวิชาการ นักศึกษา หน่วยงานต่าง ๆ ออกมาทักท้วงซึ่งได้ผลเป็นที่น่าพอใจ แต่ถ้าขาดการติดตามและไม่มาตรการคุ้มครองที่ถาวรแล้วเหตุการณ์ในลักษณะเช่นนี้อาจกลับมารุกรานสภาพแวดล้อมของเมืองอีกเป็นได้

5.2.6 กรณีที่ 6 : การบูรณะวิหารลายคำ

วัดพระสิงห์ (1 ตุลาคม 2536) การทำลายสภาพแวดล้อมทางประวัติศาสตร์และศิลปกรรม การทำลายโบราณสถานข้างสองของกรมศิลปากรและผู้เกี่ยวข้อง

จากผลงานการบูรณะองค์เจดีย์หลวงที่ผ่านมา โดยสถาปนิกคนเดิม ฝ่ายและ ซึ่งถือได้ว่าเป็นแบบอย่างของ "วิหารล้านนา" ขึ้นเสริมขึ้นหนึ่ง โดยทางวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร เกษมไทรยาบ โดยเพิ่มมาทราบเมื่อได้มีการลงนามในสัญญาจ้างเหมาแล้ว จากกรณีนี้จะเห็นได้ว่าไม่ได้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทางวัด และได้มีการประชาสัมพันธ์ให้คนในจังหวัดซึ่งเปรียบเสมือนเจ้าของทราบเลย รวมถึงรูปแบบและรายละเอียดในการบูรณะวิหารลาค่าได้นำผู้ที่ขาดความรู้และความเข้าใจของกระบวนการเก็บรายละเอียดทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และการอนุรักษ์มาดำเนินการ

แนวทางในการแก้ไขที่นักกว่าได้ผลคือ การสกัดวงจากกลุ่มเฉพาะกิจ คณะสงฆ์ นักวิชาการ และประชาชน เพื่อการอนุรักษ์พระสิงห์ หลังจากที่เกิดกระแสอนุรักษ์จากหน่วยงาน และองค์กรอิสระต่าง ๆ ในกรณีนี้นับว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจ การบูรณะวิหารลาค่าในครั้งนี้น่าจะมี นักวิชาการ นักอนุรักษ์ และประชาชนผู้สนใจได้ร่วมกันหาแนวทางที่ดีที่สุดในการอนุรักษ์มรดกทางศิลปกรรม

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก. กรมศิลปากร

ข. กลุ่มเฉพาะกิจ คณะสงฆ์ นักวิชาการและประชาชน และหน่วยงานต่าง ๆ

5.2.7 กรณีที่ 7 : ที่ดินบริเวณวัดร้างและสภาพแวดล้อมบริเวณวัดในเขตชุมชนเมืองเชียงใหม่

ก. สภาพปัญหาอีกลักษณะหนึ่งที่เด่นชัดคือ ที่ดินเข้าของวัดร้างถูกบุกรุกและประกอบกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยขาดการจัดระเบียบ และการทำสัญญาที่ชัดเจน ปัจจุบันมีผู้อ้างกรรมสิทธิ์ในศาสนสถานร้างอย่างมากมา บริเวณที่วัดร้างซึ่งมีโบราณสถานที่สำคัญควรนำมาปรับปรุงเพื่อจัดทำให้เป็นพื้นที่สีเขียวและควรมีการดูแลสภาพโบราณสถานอย่างต่อเนื่องเพื่อทัศนภาพที่ดี เนื่องจากบริเวณที่ดินวัดร้างและโบราณสถานร้างเหล่านี้กระจุกอยู่ในบริเวณชุมชนต่าง ๆ

ในลักษณะผู้เช่าที่ประกอบกิจกรรมไม่เหมาะสมควรยกเลิกการก่อสร้างเช่าและออกมาตรการในการควบคุมดูแลสภาพแวดล้อมของบริเวณวัดร้าง และดำเนินการตามระเบียบและข้อปฏิบัติอย่างชัดเจน

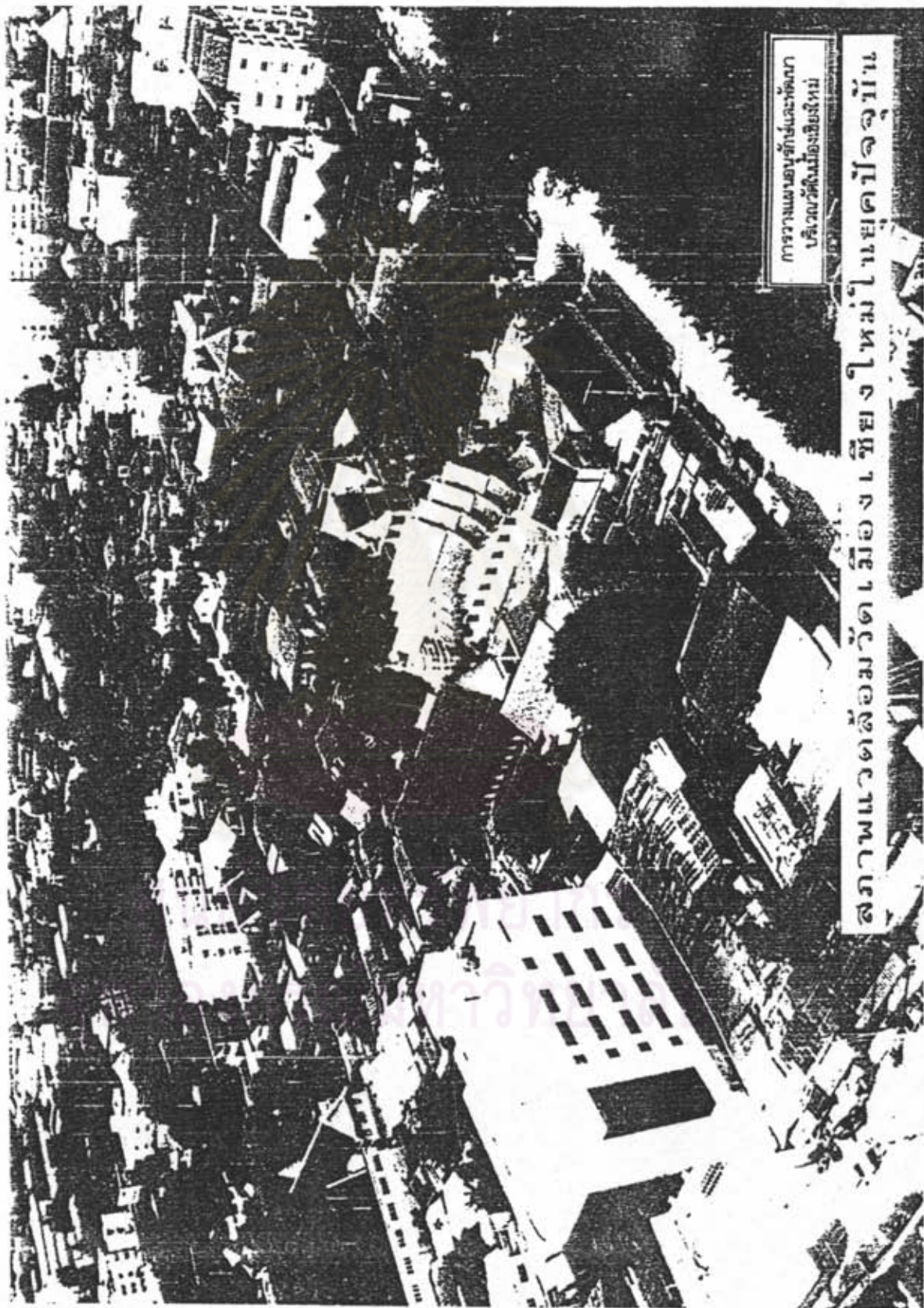
๒. ปัญหาในด้านสภาพแวดล้อมบริเวณวัดในเขตชุมชนเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 4 การประเมินสภาพปัญหาของสภาพแวดล้อมภายในวัด (ดูหน้า) จะเห็นได้ว่าประมาณ 80 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนวัดทั้งหมดที่ทำการศึกษามีปัญหาในเรื่องของสภาพแวดล้อมบริเวณวัด อันประกอบด้วย กลุ่มปัญหาหลัก 4 กลุ่มคือ

- 1) สภาพองค์ประกอบภายในวัด
- 2) สภาพผังบริเวณ
- 3) สภาพแวดล้อมภายในวัด
- 4) สภาพกิจกรรมและสภาพแวดล้อมบริเวณโดยรอบวัด

แนวทางในการแก้ไข คือ ประการแรก ถวายความรู้แก่พระสงฆ์ในเรื่องการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณวัดโดยจัดการอบรมและสัมมนาเชิงปฏิบัติการเป็นประจำแก่ เจ้าอาวาสกรรมการวัดและผู้นำชุมชนทุกวัดในเมืองเชียงใหม่ และปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นให้เห็นถึงความสำคัญของมรดกของวัฒนธรรมของชุมชน

ประการที่สอง เป็นการแก้ไขปัญหาด้านสภาพที่สามารถมองเห็นได้ โดยการจัดกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดเพื่อวิเคราะห์ดูสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นตาม และหาแนวทางในการแก้ไข เช่น กำหนดเขตพุทธาวาส สัมฆวาสน์และเขตจัดหาผลประโยชน์ให้เป็นสัดส่วน จัดระบบการสัญจรภายในวัดให้มีความเป็นระเบียบและต่อเนื่อง การซ่อมแซมบูรณะสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม การจัดการดูแลองค์ประกอบภูมิสถาปัตยกรรม หรือการกำหนดประเภทของกิจกรรมโดยรอบวัดให้สอดคล้องและไม่ทำลายบรรยากาศวัด

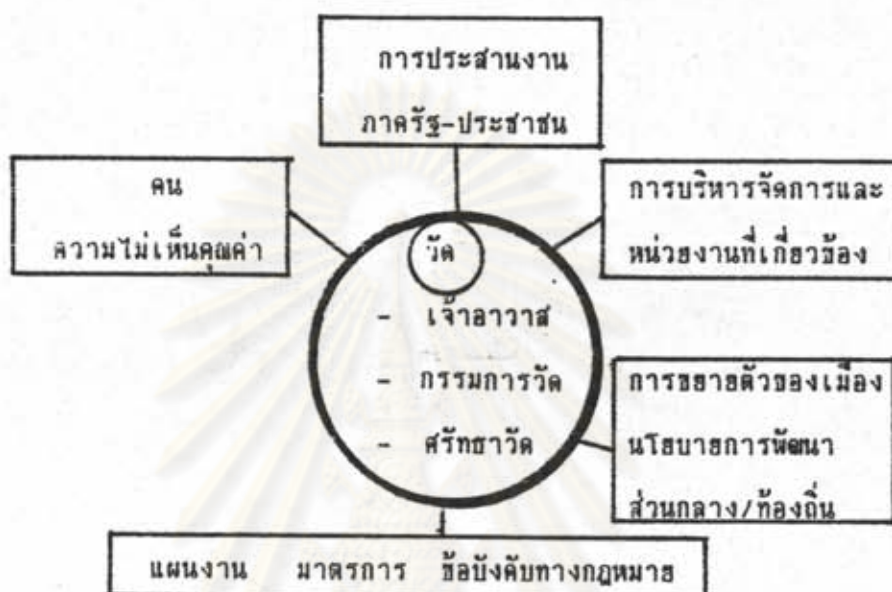
หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้อง ชุมชนโดยรอบ คณะสงฆ์ผู้ดูแลและปกครองพระเณรและบวชเณรวัด และผู้จัดการดูแล หน่วยงานส่วนท้องถิ่น หน่วยงานจากส่วนกลาง กรมศาสนา กรมศิลปากร การท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลนครเชียงใหม่ ศึกษาธิการจังหวัด

การวางแผนอนุรักษ์และพัฒนา
บริเวณวัดในเมืองเชียงใหม่

สภาพแวดล้อมวัดเชียงใหม่ยุคปัจจุบัน

จากกรณีปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นสามารถจำแนกสาเหตุของปัญหาได้ 4 ประการดังนี้

1. สาเหตุจากคน การไม่คำนึงถึงคุณค่าของวัดและบริเวณแวดล้อม ทั้งหน่วยงานของรัฐและประชาชนในท้องถิ่นยังขาดจิตสำนึกต่อสภาพแวดล้อมโดยรวม และการรักษามรดกทางวัฒนธรรม โดยมีสาเหตุจาก

- คุณภาพของคน
- ความเห็นประโยชน์ส่วนตน
- ความเคยชินในชีวิตประจำวัน
- ด้านเศรษฐกิจ

2. สาเหตุจากการบริหารจัดการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นไปได้ในชั้นตอนที่ยุ่งยากและล่าช้าตามระบบราชการ การดำเนินการในบางเรื่องใช้เวลานานจึงไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทันทั่วทั้ง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดคุณภาพและความจริงจังในการปฏิบัติงาน และสาเหตุจากความรู้เท่าไม่ถึงการของผู้บริหารประเทศ ในสมัยเริ่มยุคพัฒนาเมือง เรืองใหม่ได้สร้างความสะดวกโดยไม่รู้ตัวแก่วัดโบราณสถาน และพื้นที่มีคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ เป็นจำนวนมาก

3. สาเหตุจากการขาดการประสานงาน ระหว่างหน่วยราชการด้านการเองและการประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการกับวัดและประชาชนในท้องถิ่น

4. สาเหตุจากแผนงาน มาตรการ และข้อบังคับทางกฎหมายไม่มี
เป้าหมายที่แน่ชัดในการคุ้มครองดูแลสภาพแวดล้อมที่ดีของเมือง ทั้งในด้านการอนุรักษ์และพัฒนา
เมืองให้เป็นไปอย่างรัดกุม และมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาที่ผ่านมาได้ทราบถึงปัญหาสภาพแวดล้อมของวัดในแต่ละ
ระดับ อันประกอบด้วย ระดับตัววัด ระดับย่านต่าง ๆ ของเมือง และระดับเมืองโดยสามารถ
แยกระดับของปัญหาสภาพแวดล้อมวัดได้ 5 ระดับ ประกอบด้วย

ระดับที่ 1 กลุ่มวัดที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์และดีมาก โดยส่วนใหญ่เป็นวัด
ที่มีผู้ดูแลรักษาตลอดเวลา และมีความเข้าใจในการรักษาสภาพองค์ประกอบและสภาพแวดล้อม
ภายในวัดซึ่งในระดับนี้ยังถือเป็นกลุ่มวัดที่ยังไม่มีสภาพปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น จึงสมควรที่จะเริ่ม
ดำเนินการออกมาตรการคุ้มครองและดูแลวัดเหล่านั้นโดยเร่งด่วน ส่วนใหญ่วัดเหล่านั้นจะอยู่นอก
เขตอนุรักษ์เมืองเก่า ในขณะที่เชียวกันอยู่ในย่านชุมชนแออัด และย่านพาณิชย์กรรมของเมือง
จึงจัดเป็นตัวอย่างที่ดีในการรักษาสภาพแวดล้อมภายในวัดได้

ระดับที่ 2 กลุ่มวัดที่อยู่ในสภาพไม่มีปัญหา หรือมีความสมบูรณ์ในระดับดี
โดยส่วนใหญ่เป็นวัดที่มีความสำคัญในระดับชุมชนและระดับเมือง มีการเอาใจใส่และดูแลรักษา
สภาพองค์ประกอบและสภาพแวดล้อมภายในวัดและบริเวณโดยรอบ เช่นเดียวกับระดับที่ 1 หาก
ไม่ได้รับการคุ้มครอง ดูแล ภายในวัดและพื้นที่โดยรอบซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นของเอกชนแล้ว จะ
เป็นจุดอ่อนแหลมต่อการเกิดสภาพปัญหาต่าง ๆ

ระดับที่ 3 กลุ่มวัดที่อยู่ในระดับสภาพมีปัญหา เป็นกลุ่มวัดที่มีปัญหาเกิด
จากสาเหตุขององค์ประกอบปลัดภัยต่าง ๆ และสภาพแวดล้อมภายในวัดไม่ได้รับการดูแลเท่าที่
ควรส่วนใหญ่จะเป็นวัดที่อยู่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์เมืองเก่า อย่างไรก็ตาม สภาพปัญหาของวัดใน
กลุ่มนี้สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ในระยะเวลาอันสั้น หากได้รับการควบคุมดูแลจากทางวัดและมี
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดูแลรักษาสภาพองค์ประกอบและสภาพแวดล้อมวัด

ระดับที่ 4 กลุ่มวัดที่อยู่ในระดับสภาพมีปัญหามาก เป็นกลุ่มวัดที่ขาดการ
ดูแลสภาพองค์ประกอบและสภาพบริเวณ สภาพของวัดขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยภายใน
บริเวณวัด สภาพสถาปัตยกรรมขาดการบูรณะและดูแล รวมถึงลักษณะรูปทรงของอาคารที่สร้างขึ้น
ใหม่ภายในวัดนี้ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางรูปทรงกับกลุ่มอาคารเก่าภายในวัด และทำลายสภาพ
ภูมิทัศน์ภายในวัด ขาดความกลมกลืนและบรรยากาศที่สงบร่มเย็น วัดในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่
ที่มีการกระจุกตัวของชุมชนหนาแน่น และมีปัญหาในด้านบริเวณแวดล้อมวัด คือ การสร้าง

อาคารประดิษฐานพระพุทธรูปเป็นผลทำให้เกิดทัศนภาพที่ไม่ชวนมอง และบริเวณทางเข้าวัดหาล่าบาก และเป็นการทำลายคุณค่าทางศาสนสถานให้สูญค่าลง สภาพปัญหาของวัดในกลุ่มนี้สามารถปรับปรุงแก้ไขได้โดยใช้เวลาระยะหนึ่ง หากได้รับการควบคุมดูแลให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง

ระดับที่ 5 กลุ่มวัดที่อยู่ในระดับสภาพที่มีปัญหามากที่สุด เป็นกลุ่มวัดที่มีปัญหาร้ายแรง สภาพองค์ประกอบและสภาพแวดล้อมภายในวัดอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมและขาดการดูแลเอาใจใส่ สภาพองค์ประกอบภายในวัดจำเป็นต้องรีบดำเนินการบูรณะปรับปรุงโดยเร่งด่วน รวมถึงสภาพแวดล้อมภายในวัดที่ขาดระเบียบและวินัยในการจัดการบริเวณวัด เช่นเดียวกับสภาพปัญหาในระดับที่ 4 สภาพปัญหาของวัดในกลุ่มนี้จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาบูรณะและปรับปรุงสภาพแวดล้อม และองค์ประกอบภายในวัด

5.3 เป้าหมายในการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณวัด

เมืองเชียงใหม่ในครั้งหนึ่งได้ชื่อว่าเป็น "เมืองของวัด" ในสภาพปัจจุบันเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองที่มีสภาพการพัฒนาเมืองที่เป็นไปอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดการผสมผสานระหว่างเมืองประวัตินิคมกับเมืองสมัยใหม่จนได้ชื่อว่า "เมืองที่ยังสร้างไม่เสร็จและไม่รู้จะไปทิศทางใด" (ผศ. ดร. สุวิภา ชาติานิติ : สัมภาษณ์ 2536) เป้าหมายในการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณวัด เพื่อต้องการหาแนวทางหรือกระบวนการในการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม เมืองเชียงใหม่โดยต้องการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับวัด และวัดกับบ้านเพื่อดำรงรักษาเอกลักษณ์ของเมืองไว้

5.4 วัตถุประสงค์ในการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณวัด

จากสาเหตุของสภาพปัญหาในระดับต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้วตั้งนั้น สามารถกำหนดวัตถุประสงค์ในการหาแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณวัดได้ดังนี้

5.4.1 เนื้อหาแนวทางที่เหมาะสมในการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณวัดให้สอดคล้องกับสภาพของเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน

5.4.2 อนุรักษ์เพื่อการสงวนรักษาสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมที่มีคุณค่าในบริเวณวัดและพัฒนาเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพของเมืองโดยมีแนวทาง และมาตรการต่าง ๆ รองรับให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อรักษาเอกลักษณ์และสภาพแวดล้อมที่ดีของเมืองและชุมชน

5.4.3 ปรับปรุงคุณภาพคนองค์กรต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีจิตสำนึกถึง การรักษาสภาพแวดล้อมและคุณค่าของวัด

5.4.4 เสนอแนะแนวทางและมาตรการในการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณวัดเพื่อก่อให้เกิดความต่อเนื่องและเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

5.4.5 เพื่อให้มีการอนุรักษ์ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม วัฒนธรรม ประเพณีอันดีงาม ของเมืองเชียงใหม่ให้คงอยู่สืบต่อไป

5.5 ข้อเสนอแนะและแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณวัด

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานตามแผนเป็นไปได้ตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่วางไว้ นอกเหนือจากนโยบายระดับประเทศที่ควรคำนึงถึงการรักษามรดกทางวัฒนธรรม แล้วหน้าที่ของผู้บริหารเมืองควรคุ้มครอง และดูแลรักษามรดกทางวัฒนธรรมเหล่านี้ด้วย เช่น การดำเนินการให้ความคุ้มครอง และหาแนวทางในการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา จากสภาพการพัฒนาเมืองตามนโยบายส่วนกลางและท้องถิ่น พบว่ามีปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลต่อสภาพปัญหาบริเวณวัด การเสนอแนะกระได้ในรูปของนโยบายและแผนทางกายภาพในการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณวัดในระดับเมือง ย่าน และวัดโดยมีระยะเวลาในการปฏิบัติที่แตกต่างกันไป

5.6 นโยบายในการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณวัด

5.6.1 นโยบายระดับชาติ

5.6.1.1 ควรมีการนำแนวทางในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยระบุให้แผนพัฒนาต่าง ๆ มีการตรวจสอบผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรมอย่างรอบครอบก่อนมีการอนุมัติโครงการต่าง ๆ

5.6.1.2 ควรมีการจัดตั้งกระทรวงวัฒนธรรม เพื่อดูแลรักษามรดกทางวัฒนธรรมและแบ่งเบาภาระของกรมศิลปากร เพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเป็นไปอย่างมีระบบและประสิทธิภาพมากกว่าในปัจจุบัน

5.6.1.3 ควรมีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ ให้ความรู้และการศึกษาในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และการพัฒนาเมือง เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าและปลูกจิตสำนึกในการรักษา ร่วมมือทำนุบำรุงรักษามรดกทางวัฒนธรรม โดยอาศัยหน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษา และวัดที่มีอยู่ในพื้นที่เป็นสื่อในการเผยแพร่ เช่น

- จัดให้มีการอบรมและพัฒนาทางด้านความรู้และทักษะ รวมถึงความเข้าใจในเรื่องคุณค่า และความสำคัญของการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้แก่หน่วยงานราชการทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของมรดกทางวัฒนธรรมก่อนนำไปกำหนดในแผนพัฒนาจังหวัดและท้องถิ่น

- จัดให้มีหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ในหลักสูตรของนักเรียน นักศึกษา และส่งเสริมให้มีการทัศนศึกษาแก่เยาวชนตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ เพื่อเป็นการปูพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจและปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เพราะเยาวชนเหล่านี้เป็นผู้หน้าที่รักษามรดกสำคัญของชาติให้คงอยู่และมีคุณค่าสืบต่อไป

- เผยแพร่ความรู้เรื่องการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมแก่กรมการศาสนา และมหาเถรสมาคมเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการดูแลรักษา และป้องกันโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุให้ถูกต้องและเหมาะสม

- สนับสนุนให้มีการเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์โดยสื่อโฆษณาประเภทต่าง ๆ เกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของชาติในความหมายของการอนุรักษ์ การขึ้นทะเบียนอนุรักษ์ เป็นต้น เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจ และช่วยดูแลมรดกที่ทรงคุณค่าเหล่านี้

5.6.1.4 ปรับปรุงประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชน และหน่วยงานท้องถิ่นที่มีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวข้องในการดูแลอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ให้มีความสอดคล้อง และให้อำนาจหน้าที่ในทางปฏิบัติ เพื่อระงับยับยั้งการทำลายมรดกทางวัฒนธรรม เช่น

- กระทรวงศึกษาธิการ
- กรมศิลปากร
- มหาเถรสมาคม
- กรมศาสนา
- กระทรวง/หน่วยงานราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

5.6.1.5 ส่งเสริมและเร่งรัดให้มีการประกาศ ใ้กฎหมายที่มีอำนาจในการควบคุม ดูแล รักษา ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ซึ่งมาตรการทางกฎหมายเหล่านี้ จะทำให้การดำเนินงานอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมเป็นไปตามแผนงาน ได้แก่

- พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ขึ้นทะเบียน และกำหนดบริเวณโบราณสถานเพื่อการอนุรักษ์
- พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522
- พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505
- ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. 2497
- ประกาศคณะปฏิวัติ ล. 295 เรื่องทางหลวง พ.ศ. 2515
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2528

5.6.1.6 ให้มีการได้ส่วนสาธารณะก่อนการดำเนินการ และติดตามตรวจสอบประเมินผลหน่วยงานที่นำแนวทางในการอนุรักษ์ไปปฏิบัติตามโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ส่งวนรักษามรดกทางวัฒนธรรม

5.6.1.7 สนับสนุนในเรื่อง งบประมาณ กำลังคน การจัดการ และอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้พอเพียงกับโครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินการอนุรักษ์

สนับสนุนงบประมาณ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมวัด โดยมุ่งเน้นการรักษา บูรณะปฏิสังขรณ์มากกว่าการรื้อทิ้ง และสร้างชิ้นใหม่ได้ในกรณีที่มีความจำเป็นเท่านั้น

5.6.1.8 สนับสนุนช่างฝีมือแขนงต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของมรดกทางวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่และมีการสืบทอดสกลช่างเหล่านี้ เพื่อประโยชน์ในการบูรณะปฏิสังขรณ์ และการสร้างใหม่ของมรดกทางวัฒนธรรม

5.6.1.9 สนับสนุน ฟื้นฟู เผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชุมชนให้ดำรงอยู่

5.6.2 นโยบายระดับจังหวัด

5.6.2.1 ควรมีการนำแนวทางในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น บรรจุไว้ในแผนพัฒนาจังหวัดทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยแผนพัฒนาต่าง ๆ ต้องมีการตรวจสอบผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมเมือง และสภาพแวดล้อมทางศิลปกรรมท้องถิ่นอย่างชัดเจน

5.6.2.2 สนับสนุนให้มีการจัดตั้งองค์กรท้องถิ่นในการ ดูแลรักษามรดกทางวัฒนธรรม โดยมีผู้เชี่ยวชาญในแขนงต่าง ๆ เป็นกรรมการ เช่น ด้านการอนุรักษ์ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านวิศวกร ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านประชากร เป็นต้น

5.6.2.3 จัดให้มีการได้ส่วนสาธารณะ เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมและมีคุณค่าที่สุดสำหรับการดำเนินงานอนุรักษ์ และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

5.6.2.4 สนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์เผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมถึง การส่งเสริม การถ่ายทอด การเรียนรู้ ศิลปะพื้นบ้านแขนงต่าง ๆ โดยมีมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ ประชาชนผู้สนใจ เขาชน พระสงฆ์ และนักท่องเที่ยว

5.6.2.5 สนับสนุนการดำเนินงานและการประสานงานทางด้านวิชาการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางศิลปกรรม

5.2.6.6 สนับสนุนให้มีการประสานงานของหน่วยงานที่มีส่วนในการอนุรักษ์ เพื่อจัดทำแผนงานการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมให้ดำเนินไปได้สะดวกในการลงมือปฏิบัติ

5.6.2.7 จัดให้มีการร่วมมือและประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการและเอกชนในการจัดการอบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการแก่ประชาชนผู้สนใจ และถวายความรู้แก่พระสงฆ์ภายในจังหวัดถึงคุณค่าของศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และการอนุรักษ์ที่ถูกต้องโดยไม่ทำลายคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อดูแลรักษาสภาพแวดล้อมทางศิลปกรรมท้องถิ่นอย่างถูกต้อง และเป็นการปลูกจิตสำนึกประชาชนในท้องถิ่นให้เห็นถึงคุณค่าการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในชุมชนของตนได้

5.6.2.8 ให้การศึกษา อบรม แก่ข้าราชการในหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงการดูแลรักษา สภาพแวดล้อมทางศิลปกรรม เพื่อความเข้าใจในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้สอดคล้องไปกับสภาพการพัฒนาเมือง

5.6.2.9 ดำเนินการออกมาตรการต่าง ๆ ที่ป้องกันสภาพแวดล้อมบริเวณศาสนสถานและโบราณสถาน ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในการพัฒนาเมือง โดยมีมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดูแลรักษา และให้มีอำนาจในการปฏิบัติ

5.6.2.10 จัดระเบียบการใช้ที่ดินให้เหมาะสมและสอดคล้องกับคุณค่าของเมืองทางประวัติศาสตร์ โดยจัดพื้นที่รองรับการเจริญเติบโตของเมือง โดยแบ่งกลุ่มจัดพื้นที่และแนวทางให้เหมาะสมตามความสำคัญในแต่ละบริเวณ ซึ่งมีระดับของการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ในขอบเขตที่แตกต่างกัน โดยพิจารณาถึงผลกระทบของสภาพแวดล้อมบริเวณศาสนสถาน และโบราณสถาน ประเภทการใช้ที่ดินและกิจกรรมโดยรอบบริเวณ

5.6.2.11 เน้นให้หน่วยงานหลักของรัฐคือ เทศบาลนครเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงใหม่เป็นผู้นำในการรณรงค์ พี่น้อง เยาวชน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ โดยให้ประชาชนภายในจังหวัดได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น

5.6.2.12 ควรมีการกำหนดให้การเดินทางเยี่ยมชมสักการะพระสงฆ์มีการคำนึงถึงการรู้จักดูแลรักษาสภาพสถาปัตยกรรม สภาพแวดล้อมภายในวัด

5.6.3 นโยบายระดับเมือง

นโยบายในระดับเมืองเป็นนโยบายที่มีความสำคัญต่อรูปลักษณ์ของเมืองอย่างมาก และมีความละเอียดอ่อนต่อการดำเนินการปฏิบัติทั้งนี้ เพราะการพัฒนาเมืองและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมมักจะขัดแย้งกันเสมอและจะเกิดขึ้นหรือเป็นไปในทิศทางใดนั้นขึ้นอยู่กับหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนอนุรักษ์และพัฒนาเมือง จากจุดเริ่มต้นนี้หากผู้วางแผนมีความเข้าใจและรู้ถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ในกระบวนการพัฒนาเมืองในสาขาใด ๆ ก็ตามควรเน้นและคำนึงถึง ศาสนสถาน โบราณสถานเหล่านั้นด้วย ทั้งนี้เพราะเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่า จึงสมควรที่ผู้วางแผนพัฒนาเมืองซึ่งอาจจะมาจากส่วนกลางหรือท้องถิ่น คำนึงถึงคุณค่าเหล่านั้นให้มากและในที่สุดสภาพของเมืองเชียงใหม่จะเป็นนครประวัติศาสตร์ที่มีสภาพการพัฒนา และอนุรักษ์ที่ควบคู่กันไปได้อย่างไม่ขัดแย้ง และจะทำให้ภาพรวมของเมืองมีบรรยากาศอันละความงามเกิดขึ้นดังเช่นในอดีต

5.6.3.1 นโยบายระดับเมืองด้านการอนุรักษ์

5.6.3.1.1 กำหนดให้มีการบรรจุแผนการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมศาสนสถานเข้าเป็นแผนหนึ่งในการพัฒนาเมือง และแผนการใช้ที่ดินของเมืองเพื่อให้ความสอดคล้องในด้านการพัฒนาและอนุรักษ์

5.6.3.1.2 ในการดำเนินการปฏิบัติตามแผนพัฒนาจังหวัดตามโครงการพัฒนาต่าง ๆ ควรมีการเน้นถึงการระมัดระวังต่อสภาพแวดล้อมทางศิลปกรรมของเมือง

5.6.3.1.3 จัดตั้งหน่วยงานท้องถิ่นในระดับเมือง และตำบลต่าง ๆ เพื่อดูแลมรดกของวัฒนธรรมท้องถิ่น (ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประเพณี วัฒนธรรม และพิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชน) โดยขึ้นตรงกับหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและศิลปกรรมท้องถิ่น และมีผู้เชี่ยวชาญ เช่น ประชาชนอาวุโส หรือแก่เมืองเป็นผู้รับผิดชอบดูแล ประกอบกับกรรมการที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในด้าน การอนุรักษ์ สภาพแวดล้อม เศรษฐศาสตร์ วิศวกรรม สถาปัตยกรรม สังคม ประชากร เป็นต้น

- จัดทำอาสาสมัคร และพัฒนาบุคลากรด้านการอนุรักษ์ ดูแล รักษา หรือประชาสัมพันธ์นำชม โดยเป็นบุคลากรในพื้นที่หรือผู้ที่มีความสนใจในด้านศิลปวัฒนธรรม

- เน้นการรณรงค์ และเผยแพร่ ความรู้และวิธีการในการอนุรักษ์และพัฒนาวัดแก่พระสงฆ์ตามวัดต่าง ๆ ประชาชนผู้สนใจ และเยาวชนโดยจัดในรูปของการรณรงค์เคลื่อนที่ การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการถวายความรู้แก่พระสงฆ์อบรมบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับวัด

- กำหนดให้คณะกรรมการวัดเป็นผู้ที่มีความสนใจ และมีความรู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพแขนงต่าง ๆ มาร่วมเป็นกรรมการ เช่น ด้านการอนุรักษ์ สภาพแวดล้อม เศรษฐศาสตร์ สถาปัตยกรรม วิศวกร เป็นต้น

5.6.3.1.4 กำหนดขอบเขตของอำนวยการอนุรักษ์ให้ชัดเจน โดยแบ่งเป็น เขตอนุรักษ์ศาสนสถาน โบราณสถานและสภาพแวดล้อม และเขตพัฒนาเมือง

5.6.3.1.5 ขอบเขตการอนุรักษ์ในแต่ละบริเวณเพื่อสะดวกในการควบคุมการพัฒนาด้านสภาพ และการปรับปรุงสภาพแวดล้อม

5.6.3.1.6 ดำเนินการปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณวัดในเมืองเป็นการเร่งด่วน โดยมีแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนา 3 ระดับ คือ

- ระดับเมือง จัดลำดับความสำคัญของพื้นที่ตามความเร่งด่วนในการดำเนินการ

- ระดับย่าน ปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณวัด และสภาพแวดล้อมของย่านสำคัญต่าง ๆ เพื่อดำรงรักษาเอกลักษณ์ที่สำคัญไว้

- ระดับวัด ปรับปรุงสภาพองค์ประกอบและสภาพแวดล้อมภายในวัด

5.6.3.1.7 ดำเนินการปฏิบัติตามมาตรการในด้านการรักษา สภาพแวดล้อมบริเวณวัด และข้อกำหนดในการก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างรอบวัดอย่างเคร่งครัดและ ให้เกิดผลในทางปฏิบัติมากที่สุด และเร่งดำเนินการเพิ่มขอบเขต

5.6.3.1.8 เร่งดำเนินการออกมาตรการ กฎหมาย แนว ทางในการรักษาสภาพแวดล้อมบริเวณวัดรอบนอกทุกวันเพิ่มขึ้นตามการวางแผน ขยายพื้นที่รองรับ การเจริญเติบโตของเมือง เพื่อเป็นการป้องกันและรักษาสภาพแวดล้อมบริเวณวัดเป็นการล่วงหน้า

5.6.3.1.9 สนับสนุนให้เกิดกำลังใจในด้านการอนุรักษ์แก่ ประชาชน หน่วยงาน องค์กร ศาสนสถานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอนุรักษ์ เช่น การให้ รางวัล การลดหย่อนอัตราภาษี สนับสนุนด้านการเงินโดยตรง

5.6.3.2 นโยบายระดับเมืองด้านการพัฒนา

5.6.3.2.1 กำหนดพื้นที่ของการพัฒนาเมืองเพื่อรองรับการ ขยายตัวของชุมชนเมือง

5.6.3.2.2 ดำเนินการสนับสนุนการพัฒนาเมืองแบบหลายศูนย์ กลางตามการวางแผนการใช้ที่ดิน และพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการของสำนักผัง เมือง เพื่อลดความแออัดบริเวณชุมชนเมืองหลักตามผังเมืองรวมเชียงใหม่

5.6.3.2.3 สนับสนุนการขยายตัวของเมือง ในมาตรการที่ ชักจูงนักพัฒนาในบริเวณชานเมือง เช่น การจัดระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ การลดอัตรา ภาษี การลดขั้นตอนที่ยังยากซับซ้อนของหน่วยงานราชการ เป็นต้น

5.6.3.4 เร่งดำเนินการขยายเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ให้ เหมาะสมกับการขยายตัวของเมืองในสภาพความเป็นจริง

5.7 แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อให้เป็นไปตามแผน

5.7.1 การรื้อนำพื้นที่การรองรับการเจริญเติบโตของเมืองและควบคุมอาคารสิ่งปลูกสร้าง เพื่อทัศนภาพที่ดีในระดับเมือง เป็นการควบคุมความสูงและความหนาแน่นของอาคาร โดยเฉพาะภายในเขตเทศบาลและพื้นที่รอบนอกที่เมืองกำลังขยายไป เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาที่จะขึ้นกับวัดและเมืองโดยรอบจึงควรมีการควบคุมสิ่งปลูกสร้าง และมาตรการในการป้องกันคุณภาพของเมืองในด้านสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์บริเวณที่สำคัญของเมืองเป็นหลัก เพื่อรักษาคุณค่าของเมืองประวัติศาสตร์

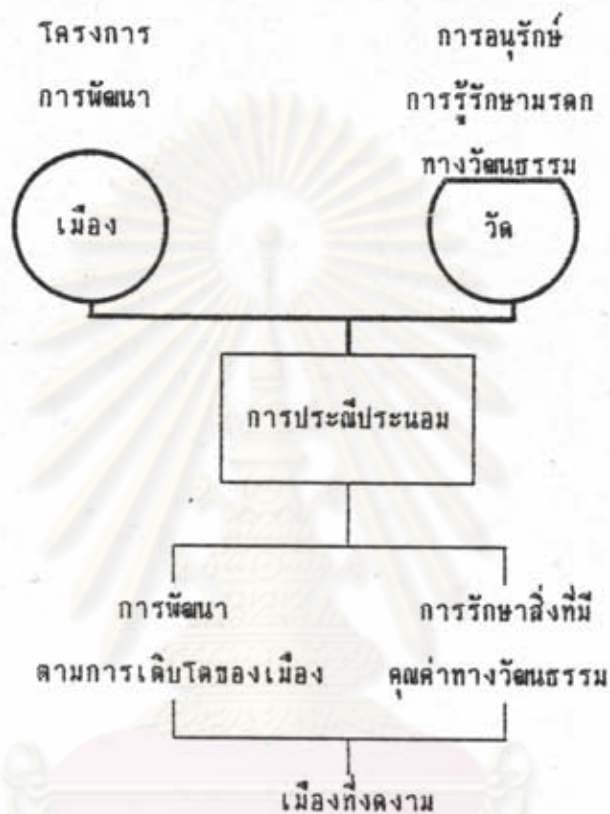
5.7.2 แนวทางเสนอแนะระดับเมือง จัดพื้นที่เร่งปรับปรุงสภาพแวดล้อม ตามลำดับความสำคัญของพื้นที่ และความสำคัญของวัดที่มีคุณค่าทางด้านมรดกทางวัฒนธรรม

5.7.3 เป้าหมายและแนวทางในการปรับปรุงสภาพองค์ประกอบและสภาพแวดล้อมบริเวณวัดใน ระดับย่านและระดับวัด ในการปรับปรุงสภาพองค์ประกอบและสภาพแวดล้อมบริเวณ จัดเป็นมาตรการ 3 ระยะ ได้แก่ ระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาว เป็นการดำเนินการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้นโดยการปรับปรุงตามระดับของความหนัก-เบาของปัญหาดังที่ได้เสนอแนะไว้ในบทที่ 4 (ในช่วงการประเมินสภาพองค์ประกอบและสภาพแวดล้อมภายในวัด) รวมถึง แนวทางในการจัดระเบียบการใช้ที่ดินและสิ่งปลูกสร้างโดยรอบวัด เพื่อเป็นการรักษาเอกลักษณ์ที่มีคุณค่าของเมืองและชุมชนไว้ โดยตระหนักเสมอว่า นอกเหนือจากการพัฒนาวัดเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันแล้ว ยังควรคำนึงถึง หน้าที่และบทบาทหลักของวัด ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมทางพิธีกรรม ประเพณี ศาสนา การให้ความสงบ และการรักษา สภาพแวดล้อมที่ดี รวมถึงการอนุรักษ์ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่า และในช่วงท้ายได้เสนอถึงตัวอย่างการปรับปรุงบริเวณวัดในระดับย่าน และแนวทางในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณวัด

5.7.4 การนำเสนอแนวทางในการจัดวางจรัศนศึกษาวัดในระดับเมือง เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณค่าของวัด และเป็นการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ถึงศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญต่าง ๆ โดยไม่เน้นเฉพาะวัดหลักที่สำคัญของเมืองเท่านั้น แต่จะเน้นรวมถึงวัดสำคัญในระดับชุมชนต่าง ๆ ย่านต่าง ๆ รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่สนองตอบต่อวางจรัศนศึกษา เช่น พิพิธภัณฑสถานวัฒนธรรม ร้านค้า เป็นต้น

ก) แนวทางในการแสวงหาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาเมืองกับการ

อนุรักษ์บริเวณวัด

เมือง	วัด
<p>1) <u>การพัฒนาเมือง</u></p> <p>ก) หาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาเมืองโดยไม่กระทบหรือให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด</p> <p>ข) ควรแบ่งแยกลักษณะเฉพาะของการใช้ที่ดินให้ชัดเจน โดยเน้นคำนึงถึงไม่ให้เกิดความแออัดและมีพื้นที่โล่งว่างให้เพียงพอในย่านหรือชุมชน</p>	<p>1) <u>การพัฒนาวัด</u></p> <p>ก) แบ่งแยกเขตพุทธาวาสและสังฆาวาสออกจากเขตพาณิชย์วาสและเขตสาธารณะโดยเน้นให้เป็นสัดส่วน</p> <p>ข) เน้นการใช้เขตสาธารณะของศาสนสถานในการสนองตอบความต้องการของชุมชนและมีการจำกัดควบคุมให้เกิดความพอดี เช่น บริเวณที่จอดรถ บริเวณที่เช่า เป็นต้น</p>

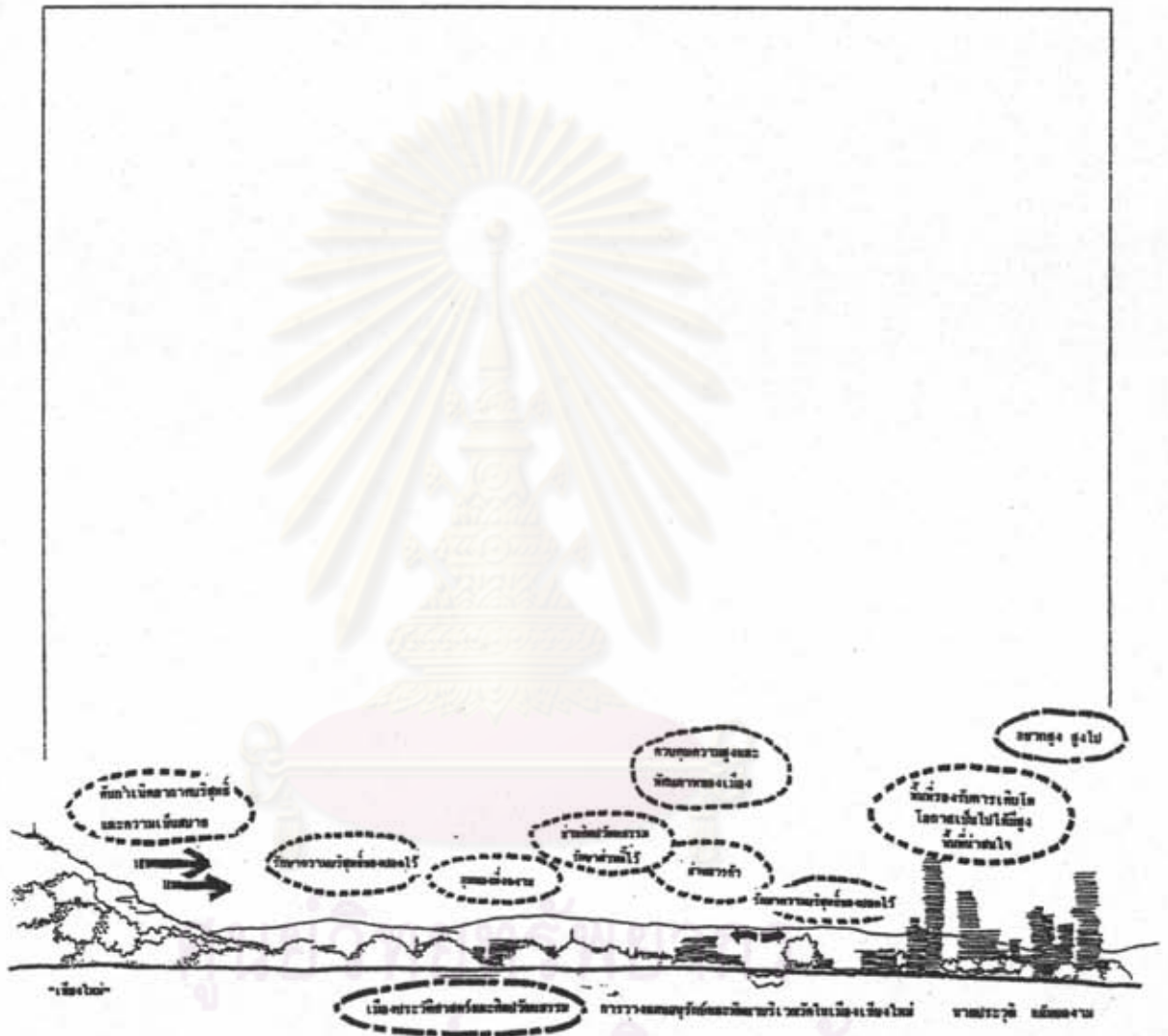
เมือง	วัด
<p>ค) ออกระเบียบในการควบคุมการรื้อถอนอาคารที่มีคุณค่าในทางศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม</p> <p>ง) ควบคุมสิ่งปลูกสร้างให้ได้สัดส่วนต่อเมืองโดยคำนึงถึงความสูง ระยะถอยร่นพื้นที่คลุมดิน รูปแบบทางสถาปัตยกรรมโดยรอบศาสนสถาน</p> <p>จ) ควบคุมไม่ให้มีการขยายตัวของการใช้ที่ดินที่ไม่เหมาะสมกับศาสนสถานรุกเข้ามาใช้พื้นที่</p> <p>2) <u>กฎหมายและมาตรการ</u></p> <p>ก) ออกกฎหมายควบคุมการใช้ที่ดินโดยคำนึงถึงพื้นฐานในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่</p> <p>ข) เพิ่มโทษกฎหมายด้านอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมให้รุนแรงขึ้น</p> <p>ค) ปรับปรุงหน่วยงานที่ดูแลรักษาที่ดินของวัดทั้งวัดปัจจุบันและวัดร้างให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น</p> <p>3) <u>การบริหาร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</u></p> <p>ก) มีการประสานงานระหว่างการบริหารราชการส่วนกลางกับส่วนท้องถิ่นและประชาชนในท้องถิ่น</p>	<p>ค) เร่งดำเนินการปฏิบัติตามกฎกระทรวงในการควบคุมสิ่งปลูกสร้างในบริเวณรัศมี 100 เมตรจากแนวเขตที่วัดให้สัมฤทธิ์ผลมากที่สุด</p> <p>ง) ส่งเสริมให้วัดมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน และในระดับย่าน</p> <p>2) <u>กฎหมายและมาตรการ</u></p> <p>ก) ออกผังเฉพาะควบคุมการใช้ที่ดินบริเวณโบราณสถานศาสนสถานและสภาพแวดล้อมบริเวณโดยรอบ</p> <p>ข) กำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมต่อการใช้ที่ดินบริเวณวัดและบริเวณโดยรอบวัด</p> <p>3) <u>การบริหาร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</u></p> <p>ก) เป็นตัวกลางในการเชื่อมการประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการและประชาชนในท้องถิ่น</p>

เมือง	วัด
<p>ข) สนับสนุนด้านงบประมาณและกำลังคนที่มีความรู้ความสามารถด้านเทคนิคการอนุรักษ์ให้ความรู้แก่หน่วยงานหรือศาสนสถานที่ทำการบูรณะปฏิสังขรณ์</p> <p>ค) เร่งดำเนินการรักษาสภาพความเสื่อมโทรมที่เกิดกับโบราณสถานและศาสนสถานให้ทันกับงานเฉลิมฉลอง 700 ปีศรีเชียงใหม่</p> <p>ง) จัดตั้งคณะกรรมการบริหารศาสนสถานในการตัดสินใจใช้ประโยชน์ที่ดินวัดทั้งปัจจุบันและวัดร้างโดยขึ้นกับหน่วยงานท้องถิ่นในระดับเมืองและกระทรวงศึกษาธิการ</p>	<p>ข) วัดมีหน้าที่ดูแลมรดกทางวัฒนธรรมภายในวัดให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ตามกาลเวลา</p> <p>ค) ในการดำเนินการบูรณะปฏิสังขรณ์ต้องคำนึงถึงเทคนิคและรูปแบบในการอนุรักษ์ให้คงไว้ซึ่งคุณค่าทางโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม</p> <p>ง) ดำเนินการรวมกลุ่มชาวบ้านในชุมชนให้มีส่วนในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของศาสนสถานและมีส่วนร่วมในการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในชุมชน เพื่อให้เกิดความสำนึกและความภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน</p>
<p>4) <u>สังคมและเศรษฐกิจ</u></p> <p>ก) ส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์กลุ่มช่างที่มีฝีมือให้ถ่ายทอดความรู้ และมีมือเชิงช่างแก่คนรุ่นหลัง</p> <p>ข) จัดตั้งสมาคมแรงงานฝีมือและส่งเสริมให้ทำงานทำโดยเฉพาะในการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถาน และโบราณสถานในพื้นที่</p>	<p>4) <u>สังคมและเศรษฐกิจ</u></p> <p>ก) เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชาวบ้านและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เช่น เป็นตัวกลางตั้งสหกรณ์ภายในชุมชน เป็นผู้นำในการส่งเสริมอาชีพเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน</p> <p>ข) ใช้ที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์วัดในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน</p>

เมือง	วัด
<p>ค) ให้ความปลอดภัยด้านสาธารณสุขแก่ศาสนสถาน</p> <p>ง) ดำเนินการส่งเสริมกิจกรรมที่เหมาะสมโดยให้วัดเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม เช่น สถานศึกษา สถานพยาบาล ศูนย์ชุมชนไฟร์ ศูนย์วัฒนธรรม เป็นต้น</p> <p>จ) ควบคุมการรื้อและซ่อมแซมอาคารที่มีคุณค่าทางศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมในเขตศาสนสถาน</p> <p>5) <u>การท่องเที่ยวและศิลปวัฒนธรรม</u></p> <p>ก) เร่งดำเนินการกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อศิลปวัฒนธรรมและหาแนวทางในการป้องกันผลกระทบต่าง ๆ</p>	<p>ค) เป็นผู้นำในการรณรงค์ปรับปรุงรักษาสภาพแวดล้อมของเมือง เช่น โครงการปลูกป่าในเมือง รักษาพื้นที่สีเขียวเผือกเป็นปอด ของเมือง เป็นที่ว่างของชุมชนภายในวัดให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ตามกาลเวลา เป็นต้น</p> <p>ง) จัดตั้งพิพิธภัณฑ์เผยแพร่ความรู้ด้านมรดกทางวัฒนธรรม และวิชาชีพ</p> <p>จ) ส่งเสริมให้จัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่บ้านให้ประชาชนและเยาวชนในท้องถิ่นมีการแสดงออกและมีความภูมิใจของวัฒนธรรมของตนเอง</p> <p>ฉ) ส่งเสริมให้วัดมีความสัมพันธ์กับชุมชน เช่น จัดแสดงงานศิลปะ จัดสัมมนา ส่งเสริมกิจกรรมหลักประเภทต่าง ๆ ให้แก่วัดที่มีศักยภาพในกิจกรรมประเภทนั้น ๆ</p> <p>5) <u>การท่องเที่ยวและศิลปวัฒนธรรม</u></p> <p>ก) ควบคุมการปรับอาคารต่าง ๆ ภายในวัดให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมภายในศาสนสถาน</p>

เมือง	วัด
<p>ข) ในการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณวัดของทางท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควรคำนึงถึงเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นด้วย</p> <p>ค) จัดระบบทัศนศึกษาวัดที่มีคุณค่าในเขตเมืองเชิงใหม่อย่างเป็นระบบ</p> <p>ง) สร้างจุดพักและสิ่งอำนวยความสะดวกในการทัศนศึกษา เช่น ร้านอาหาร สุธา เป็นต้น</p>	<p>ข) จัดให้มีป้ายบอกประวัติความเป็นมาวัด จัดทำเอกสารคู่มือชมวัดในรูปแบบหมุนเวียนนำมาใช้ใหม่ จัดทำกล่องบริจาคเงิน และการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในวัด</p> <p>ค) จัดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการทัศนศึกษาให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เช่น บริเวณที่จอดรถ บริเวณขายของที่ระลึก ที่โล่งว่าง บริเวณที่เช่า จตุรวมกิจกรรม เป็นต้น</p> <p>ง) จัดให้มีการเตรียมรายการบูรณะปฏิสังขรณ์ต่าง ๆ ก่อนและหลัง เพื่อช่วยให้เกิดความสะดวกในการควบคุมสภาพแวดล้อมในวัด แก่องค์กรหรือหน่วยงานที่รักษาศิลปกรรมท้องถิ่น และเพื่อที่ประชาชนมั่นใจว่างบประมาณเหล่านั้นถูกใช้ไปในทางที่เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด</p>

5.7.1 การนำพื้นที่รองรับการเจริญเติบโตของเมือง

แนวทางเสนอแนะในระดับเมือง/เมือง

จากที่ได้กล่าวถึงภาพลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ในบริเวณต่าง ๆ ของชุมชนเมืองและแนวโน้มในการขยายตัวของเมืองแล้วนั้น จึงสมควรที่จะหาพื้นที่รองรับการเจริญเติบโตของเมืองเพื่อมีส่วนร่วมในการรักษาทัศนภาพที่ดีของบรรยากาศเมืองเชียงใหม่ไว้ โดยมีการศึกษาและมีการวางแผนให้สอดคล้องกับสภาพทางผังเมืองรวม ตามที่สำนักผังเมืองได้วางไว้ และความเหมาะสมในการดำรงรักษา ลักษณะเฉพาะที่มีความเด่นชัดของเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ เมืองที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ และศิลปที่งดงาม ในเชิงทำเลที่ตั้ง " หินหลังให้เขา

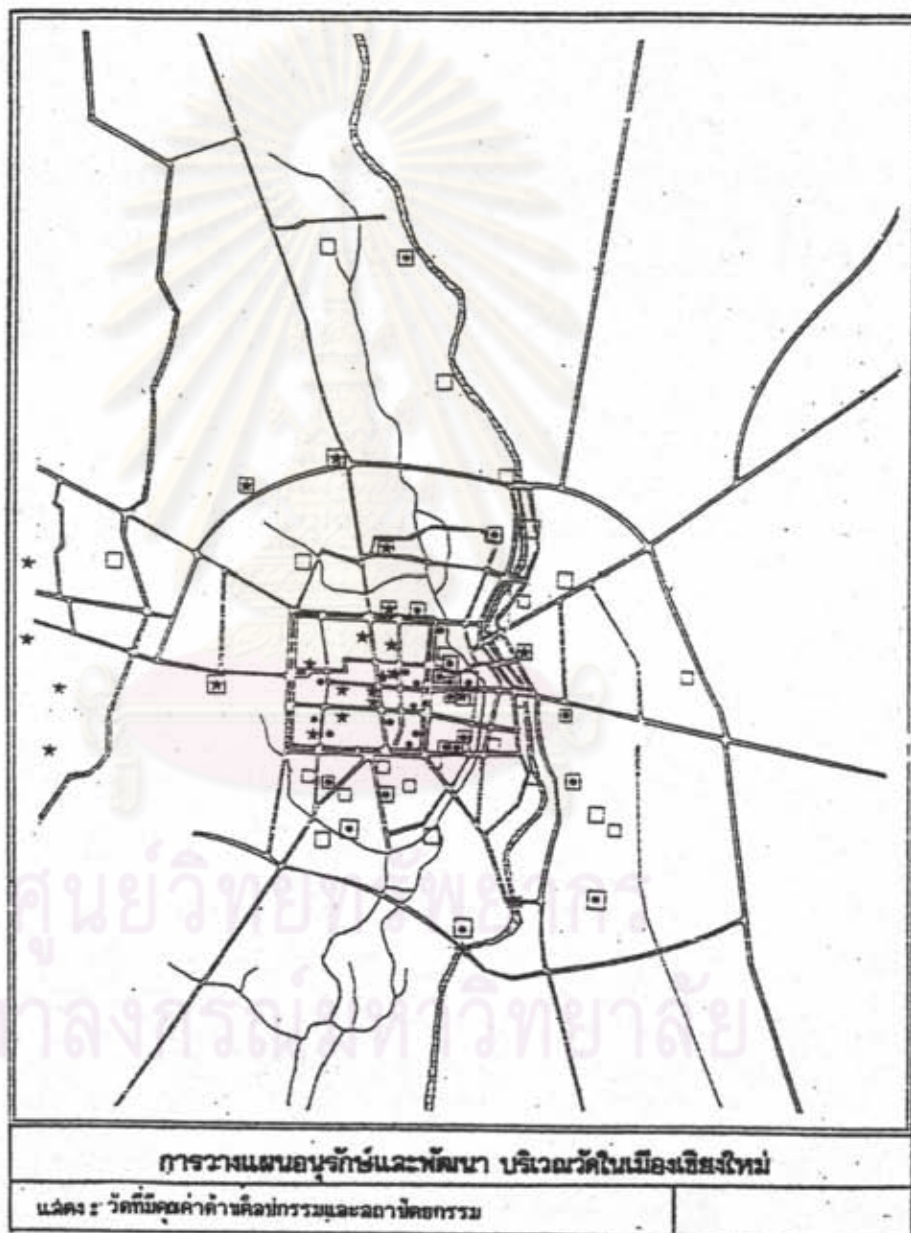
หันหน้าให้หน้า" ลักษณะเฉพาะที่เป็นชุมชนวานนคร ประกอบกับสำรูปของเมืองที่มีคุณค่าอันได้แก่ คอยสุเทพ คัวเมืองเก่า ชุมชนแม่น้ำปิง วัดต่าง ๆ และโบราณสถาน สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่มีคุณค่าทางผังเมือง ในการรื้อฟื้นที่รองรับการเจริญเติบโตนี้ ภาพโดยรวมเป็นการรักษามุมมองที่ดีของเมืองไว้เพื่อดำรงรักษาเอกลักษณ์ของนครประวัติศาสตร์ รวมถึงข้อเสนอแนะและวิธีการแก้ปัญหาในระดับเมือง

5.7.1.1 ควรมีการควบคุมความเจริญเติบโตในเขตเมืองเก่าทั้งชั้นในและชั้นนอก

เพื่อรักษาบรรยากาศและควบคุมปัญหาต่าง ๆ ของเมืองไว้ อีกทั้งยังเป็นการรักษาสภาพแวดล้อมบริเวณวัดภายในพื้นที่สำคัญโดยทางอ้อมอีกกรณีหนึ่งด้วย โดยลดความเป็นศูนย์กลางของเมืองลง และกำหนดให้ใช้ประโยชน์ที่ดินในเชิงที่พักอาศัยหนาแน่นน้อย โดยส่งเสริมชุมชนบิ๊ววาทิตรอบให้เติบโตและเป็นศูนย์กลางรองได้ โดยพื้นที่ที่เป็นขอบเขตของการอนุรักษ์ควรจะขยายคลุมถึงบริเวณแนวถนนชูปเปอร์ไฮเวย์โดยรอบเมืองเนื่องจากมีวัด และโบราณสถานที่สำคัญอีกหลายแห่งที่กระจายตัวบริเวณโดยรอบ อีกทั้งยังเป็นการรักษาทัศนวิสัยที่ดีของเมืองโดยเริ่มตั้งแต่การเข้าสู่ผิวเมืองตามแนวถนนสายหลักที่นำเข้าสู่ตัวเมืองเชียงใหม่ และควรมีการวางผังเฉพาะจัดบริเวณควบคุมที่เข้มงวดโดยเฉพาะบริเวณเมืองเก่า เชียงดอยและ 2 ผังแม่น้ำปิง ออกกฎหมายควบคุมรูปลักษณะอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ โดยกำหนดควบคุมลักษณะรูปทรง สีสรร วัสดุ เพื่อมิให้เกิดความขัดแย้งต่อบรรยากาศโดยรอบ การใช้เปอร์เซ็นต์พื้นที่คลุมดินเพื่อลดความแออัดและเปิดที่ว่างให้เมือง รวมถึงการกำหนดระยะถนน และการรักษาภูมิทัศน์เมืองและเส้นทางการสัญจรสายหลัก เช่น แนวถนนท่าแพ ราชดำเนิน ห้วยแก้ว สุเทพ เจริญเมือง ชูปเปอร์ไฮเวย์ เป็นต้น

5.7.1.2 ปรับปรุงระบบการตัดสินใจและการดำเนินงานของท้องถิ่นให้บทบาทมากขึ้น

โดยการกระจายอำนาจจากส่วนกลางมาสู่ท้องถิ่นให้มากขึ้น ในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของเมือง เนื่องจากเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีบุคลากรผู้เชี่ยวชาญในหลายสาขาอาชีพอยู่จึงสมควรที่จะใช้ความรู้-ความสามารถของประชาชน-องค์กรในส่วนท้องถิ่นในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมท้องถิ่น และเพิ่มอำนาจในการปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานท้องถิ่นให้มากขึ้น

5.7.2 แนวทางเสนอแนะในระดับเมือง/วัด

แสดงกลุ่มวัดที่มีคุณค่าทางด้านมรดกทางวัฒนธรรม

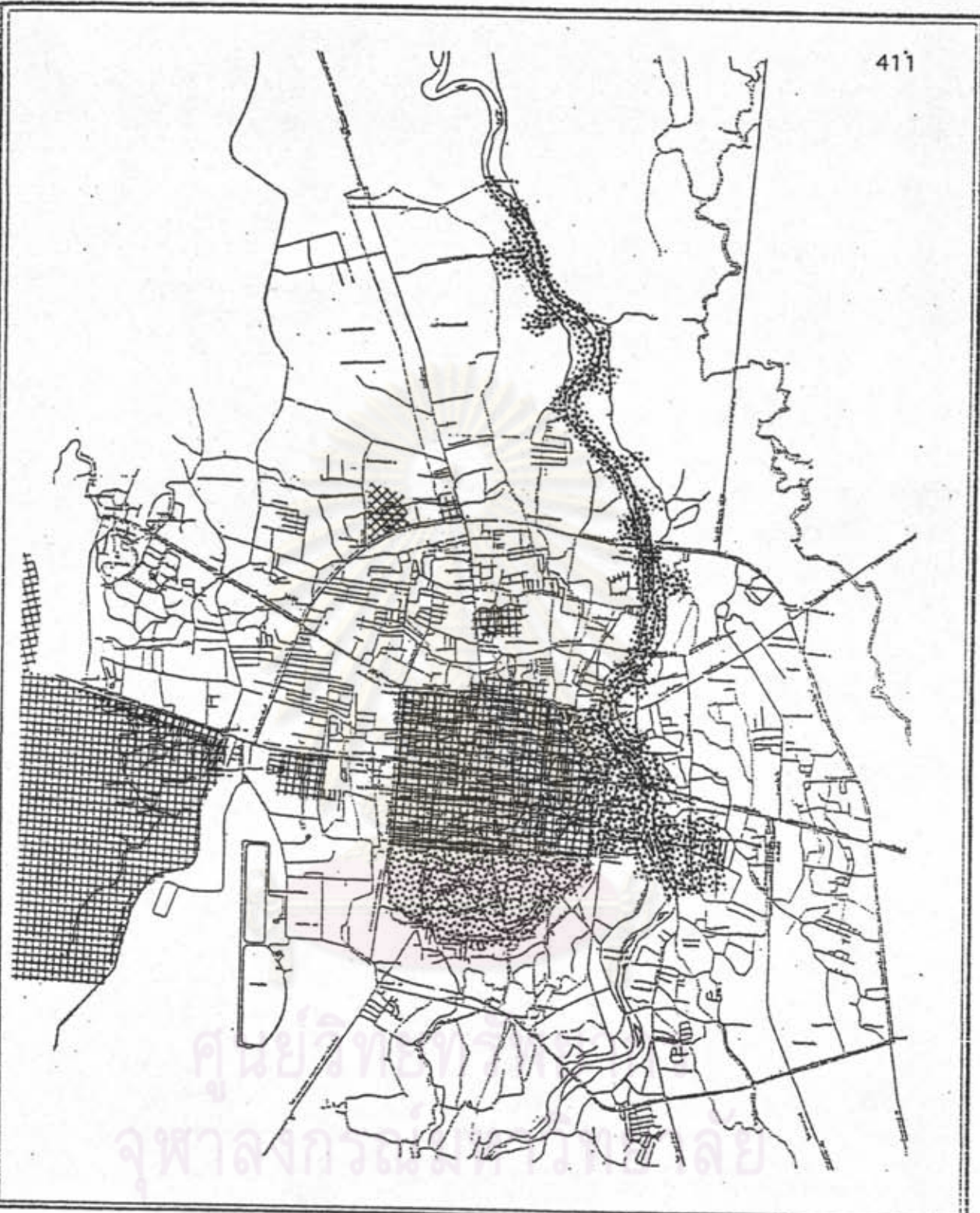
จะเห็นได้ว่ากลุ่มวัดที่มีคุณค่าเหล่านี้มีการกระจุกตัวอยู่ภายในเขตเมืองเก่า ทั้งชั้นในและชั้นนอก ในอัตราส่วนที่มากกว่าพื้นที่โดยรอบ สาเหตุเนื่องจากบริเวณภายในกำแพงเมืองมีความสำคัญในระดับสูงสุดในด้านองค์ประกอบเมืองและการตั้งถิ่นฐานชุมชน ดังนั้นแนวทางที่เสนอแนะในการจัดลำดับความเร่งด่วนในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในระดับเมืองจึงคำนึงถึงความสำคัญของพื้นที่ภายในเมืองบริเวณต่าง ๆ ด้วย เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่ ๆ มีคุณค่าทางเอกลักษณ์ของเมือง โดยแบ่งเป็น 3 ลำดับ ดังนี้

1) พื้นที่เร่งปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณวัดลำดับที่ 1 คือ บริเวณเขตเมืองชั้นในประกอบด้วย ภายในคูเมืองและย่านพาณิชย์กรรมหน้าเมืองจนถึงแนวคลองแม่ข่า และกำแพงดิน และบริเวณเขตแคนอรัญวาสีของเมือง (เชิงคลองสุเทพ) อันประกอบด้วยวัดอุโมงค์ วัดรำเปิง วัดป่าแดง และวัดสวนดอก และบริเวณทิศตะวันตกเฉียงเหนือประกอบด้วย วัดเจ็ดยอด วัดหัวข่าง และวัดกู่เต้า

นอกจากการเร่งปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณวัดให้มีความสมบูรณ์ และเป็นระเบียบเรียบร้อยแล้วนั้น วัดในเขตเมืองมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาจัดทำเป็นที่ว่างของเมือง (URBAN SPACE) เนื่องจากที่ดินมีราคาสูงและผู้คนไม่สามารถครอบครองพื้นที่ได้ เช่น จัดทำเป็นที่สันทนาการ พักผ่อน และสร้างความหลากหลายในแง่ของอารมณ์ให้กับบรรยากาศของชุมชน ความร่มครึ้ม ความสงบ ความศีกคึก ฮามมึนงานเทศกาลต่าง ๆ เป็นต้น

2) พื้นที่เร่งปรับปรุงสภาพแวดล้อมวัดลำดับที่ 2 คือ บริเวณย่านการค้าขนานกับแนวลำน้ำปิงทิศตะวันตก และทิศตะวันออก ซึ่งมีบรรยากาศของย่านการค้าเก่าบริเวณวัดเกต (ถนนเจริญราชดำริ) ท่าแพ และวัดสำคัญของชุมชนริมน้ำในอดีต เช่น วัดชัยมงคล วัดศรีโฆง วัดเกต วัดฟ้าฮ่าม และวัดเชตุพน และบริเวณชุมชนโบราณทางทิศใต้ของเมืองประกอบด้วยวัดสำคัญทั้งหมด 8 วัด ได้แก่ วัดหมื่นสาร ศรีสุพรรณ นันทาราม เมืองนางชาดคำ พวกเบ็ช คาวดิงษ์ และพวกช้าง

3) พื้นที่ปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณวัดลำดับที่ 3 คือ บริเวณพื้นที่นอกเหนือจากลำดับ 1, 2 จะเป็นวัดที่กระจายอยู่โดยรอบเมือง ในปัจจุบันแรงกดดันจากการพัฒนาเมืองได้เริ่มเข้ามาทำลายสภาพแวดล้อมบริเวณวัดแล้ว วัดในเขตใกล้เมืองสมควรที่จะเป็นศูนย์กลางในการพบปะของชุมชนโดยเน้นบทบาทด้านนี้ให้เข้มข้นเสมอ ในด้านความเหมาะสมของบทบาทของวัดกับเมืองนั้น ในกระบวนการจัดทำผังเมืองควรคำนึงถึงว่า "ทำอย่างไรที่จะจัดวางให้วัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในด้านการให้บริการในเชิงวิถีชีวิตของคนในเมือง โดยจัดวางให้

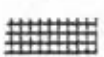

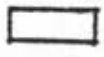

การวางแผนอนุรักษ์และพัฒนา บริเวณวัดในเมืองเชียงใหม่

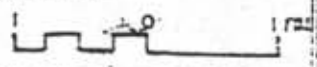
แสดง: พื้นที่เร่งปรับปรุงสภาพแวดล้อมบริเวณวัด

แผนที่ 5.3

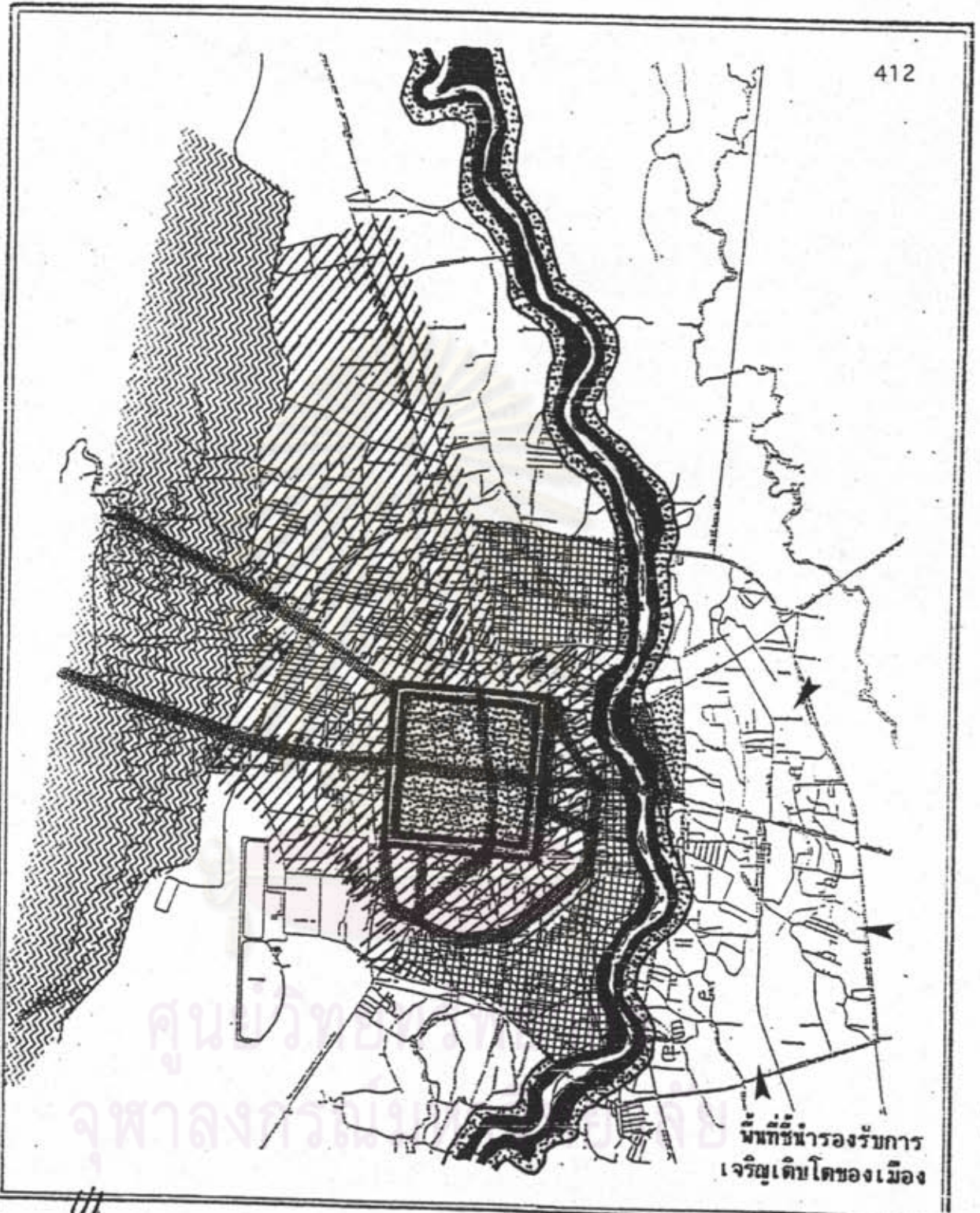
สัญลักษณ์

- พื้นที่เร่งปรับปรุงสภาพแวดล้อมวัดลำดับที่หนึ่ง
- พื้นที่เร่งปรับปรุงสภาพแวดล้อมวัดลำดับที่สอง
- พื้นที่เร่งปรับปรุงสภาพแวดล้อมวัดลำดับที่สาม

ทิศเหนือ

ที่มา:

พื้นที่รับรองรับการ
เจริญเติบโตของเมือง

การวางแผนอนุรักษ์และพัฒนา บริเวณวัดในเมืองเชียงใหม่

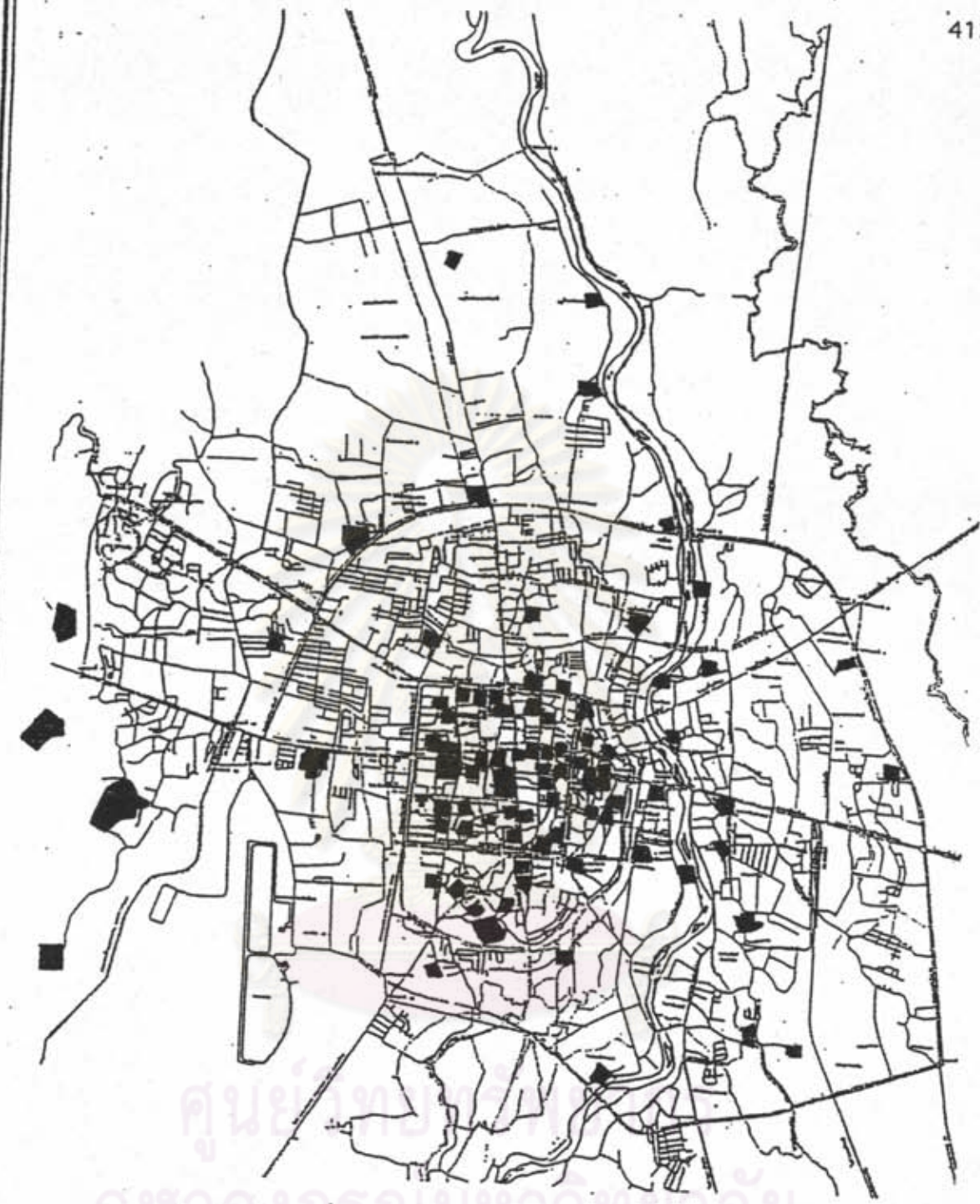
แสดง: แนวทางการควบคุมความสูงของอาคารในบริเวณต่าง ๆ ของเมือง

แผนที่ 5.4

สัญลักษณ์	เลขอเนาะ	ห้ามสร้างอาคารสูงเกิน	8 เมตร
	เลขอเนาะ	ห้ามสร้างอาคารสูงเกิน	12 เมตร
	เลขอเนาะ	ห้ามสร้างอาคารสูงเกิน	16 เมตร
	เลขอเนาะ	ห้ามสร้างอาคารสูงเกิน	24 เมตร
	เลขอเนาะ	ห้ามสร้างอาคารสูงเกิน	32 เมตร
ที่मार	เลขอเนาะ	พื้นที่สงวนรักษา	

ทิศทาง

มาตราส่วน

การวางแผนอนุรักษ์และพัฒนา บริเวณวัดในเมืองเชียงใหม่

แนวคิด : ขอบเขตพื้นที่วัดที่มีกฎหมายควบคุมสภาพแวดล้อมข้างเคียง

แผนที่ 5.5

สัญลักษณ์

ทิศเหนือ

มาตราส่วน

ที่มา :

วัดมีบทบาทและหน้าที่รองรับการเติบโตของสังคมเมืองในสัคที่เหมาะสม เช่น ด้านท่องเที่ยว ด้านการศึกษา ด้านโบราณคดี ด้านศิลปกรรม และสถาปัตยกรรม ด้านสันตนาการ ด้านรักษาโรค (สวนสมุนไพร ฮาไทยโบราณ) แบบแผนของชุมชน ป่าในเมือง เป็นต้น

5.7.3 เป้าหมายและแนวทางในการปรับปรุงสภาพองค์ประกอบและสภาพแวดล้อมในระดับย่านและบริเวณวัด

ก) มาตรการในระยะสั้น (ประมาณ 1-5 ปี)

เป็นการดำเนินการปรับปรุงสภาพองค์ประกอบภายในวัดที่เสื่อมโทรมอันได้แก่ ความเสื่อมโทรมที่เกิดจากธรรมชาติ และความเสื่อมโทรมที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ ซึ่งภายในวัดเองสามารถดำเนินการบูรณะฟื้นฟูสภาพองค์ประกอบของโบสถ์ วิหาร เจดีย์ กุฏิ ศาลา และอาคารต่างรวมถึงลานโล่งและภูมิทัศน์ภายในวัดได้ให้มีความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อยของผังบริเวณ ซึ่งมาตรการในระยะสั้นนี้จะส่งผลดีต่อสภาพแวดล้อมของวัดทั้งทางตรงและทางอ้อม

ข้อเสนอแนะ

- ดำเนินการปรับปรุงสภาพองค์ประกอบภายในวัดที่มีความเสื่อมโทรมและไม่เหมาะสมต่อลักษณะอาคารทางศาสนาได้โดยจากการศึกษาในบทที่ 4 ได้แสดงให้เห็นถึงระดับของสภาพปัญหาในระดับทั้งเมืองและนำมาแจกแจงรายละเอียดเป็นในระดับตำบล เพื่อสะดวกต่อการวางแผนดำเนินการ
- ดำเนินการปรับปรุงสภาพองค์ประกอบบริเวณวัดโดยจัดแบ่งเป็นเขตความลำดับความสำคัญได้แก่ เร่งดำเนินการปรับปรุงสภาพองค์ประกอบเขตพุทธาวาส สังฆาวาส และจัดหาผลประโยชน์ตามลำดับ
- ในการดำเนินการทางวัดอาจเป็นผู้ดูแลเอง โดยที่มีหน่วยงานในระดับท้องถิ่นที่ทำการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อดูแลมรดกทางวัฒนธรรมตามนโยบายในระดับเมือง โดยมีผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ ควบคุมดูแล และใช้ช่างในท้องถิ่นที่ได้ขึ้นทะเบียน กลุ่มช่างที่มีฝีมือมากทำการบูรณะและปรับปรุง
- ในการดำเนินการปรับปรุงจะต้องไม่ต่อเติมสิ่งอื่น ๆ เข้าไปที่ทำให้รูปแบบทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมเสีย และสามารถรื้อถอนสิ่งที่ไม่เหมาะสมต่อองค์ประกอบภายในวัด

- ความมีการจัดการด้านผู้ดูแลสภาพองค์ประกอบภายในวัด โดยการว่าจ้างอาสาสมัครในชุมชน เพื่อช่วยในการอนุรักษ์ ดูแล รักษาหรือประชาสัมพันธ์นำชม
- มาตรการทางการเงิน ส่วนหนึ่งกรมศาสนาและศึกษาธิการ จังหวัดควรจะเป็นผู้รับผิดชอบเนื่องจากมีหน้าที่ควบคุม และได้รับผลประโยชน์โดยตรงแล้ว อาจใช้วิธีการเก็บภาษีจากนักท่องเที่ยว เช่น จากกลุ่มทัวร์ ค่าที่พัก หรือรายได้ส่วนต่าง ๆ ของวัด เช่น ดอกเบี้ยเงินฝาก เป็นต้น

ข) มาตรการในระยะปานกลาง (ประมาณ 5-10 ปี)

เป็นการดำเนินการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในวัด จากสภาพปัญหาหลักที่เกิดขึ้นกับวัด คือ สภาพองค์ประกอบทางกายภาพ สภาพผังบริเวณ และสภาพสถาปัตยกรรมนั้น มีแนวทางในการเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะ

- ในกลุ่มของสภาพองค์ประกอบทางกายภาพ อาคารที่เป็นองค์ประกอบหลักของวัด เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ควรจะรักษาให้คงสภาพเดิมมากที่สุด ในกรณีไม่จำเป็นไม่ควรซ่อม ด้ดแปลง หรือต่อเติมใดทั้งสิ้น
- หากมีความจำเป็นต้องซ่อมแซมปรับปรุงอาคารที่เป็นองค์ประกอบของวัด ควรจะกระทำโดยผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการอนุรักษ์ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และสิ่งแวดล้อม
- ในกลุ่มของสภาพผังบริเวณ ควรจัดให้มีการแบ่งแยกการใช้ที่ดินและจัดระเบียบการใช้ที่ดินให้เหมาะสม โดยแบ่งแยกเขตจัดหาผลประโยชน์ออกจากเขตพุทธาวาส และสิ่งฆราวาสให้ชัดเจน โดยคำนึงถึงผังแม่บทในการก่อสร้างอาคารย่อย ตำแหน่งที่ตั้ง รูปทรงลักษณะ วัสดุ สีสรรที่ใช้ในการก่อสร้างอาคารรุ่นใหม่ ๆ ภายในวัดด้วย
- แนวแกนหลักของวัด ซึ่งเกิดจากคตินิยมในการสร้าง ประกอบกับความเชื่อในการสร้างวัด ไม่ควรสร้างอาคารชั่วคราวหรืออาคารถาวรในแนวแกนนี้ควรเก็บรักษาสภาพบริสุทธิ์ สะอาด และปรับปรุงให้เกิดความเขีี่ยวรู้มให้มากที่สุด
- รักษามุมมองของบริเวณที่สำคัญภายในวัดเพื่อให้เกิดทัศนภาพที่ดีโดยห้ามไม่ให้มีการก่อสร้างอาคารต่าง ๆ บนฝั่งบริเวณโบสถ์ วิหาร เจดีย์ และทางเข้าหลัก เป็นต้น

- สภาพแวดล้อมบริเวณรอบวัดไม่ว่าจะเป็นที่ของเอกชน หรือที่เช่า บริเวณวัดควรมีการควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดี และไม่มีกรรบกวนของ ผู้คนหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสม โดยการจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาการใช้ที่ดินบริเวณ วัดขึ้น

- ปรับปรุงทางเข้าหลักและทางเข้ารองโดยการรื้อถอนสิ่งบดบัง เพื่อ ให้เกิดความสง่า และความเด่นชัดในแง่การมองเห็นและทัศนภาพที่ดีต่อชุมชนหรืออำเภอนั้น ๆ

- ทางวัดควรพยายามรักษาคุณค่าของวัดในบทบาทการเป็นที่พึ่งทางจิต ใจ โดยการมีจิตสำนึกในการรักษาสภาพแวดล้อมบริเวณวัดในเชิงต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีในจิตใจของผู้พบเห็น และการประพฤติปฏิบัติของตัวพระสงฆ์มีความสำรวม และ เคารงศรัทธาต่อระเบียบปฏิบัติในทางพุทธศาสนา เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีในการปลุกจิตสำนึกให้คนใน ชุมชนมีความรักและหวงแหนในวัดซึ่งเป็นที่รวบรวมของมรดกทางวัฒนธรรมรวมถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งจะเป็นผลทางอ้อมต่อการปลุกจิตสำนึกในการรักษามรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวเมือง เชียงใหม่

ค) มาตรการในระยะยาว (ประมาณ 10-30 ปี)

จากสภาพปัญหาความแออัดและทัศนอวดจาของเมืองเชียงใหม่ ส่วนหนึ่ง เกิดจากปัญหาการใช้ที่ดินบริเวณวัด มาตรการในระยะยาวเพื่อเป็นการปรับปรุงทัศนภาพของเมือง และเป็นการแก้ไขนั้นโดยการรื้อถอนและเลิกการก่อสร้างอาคารเข้าที่ดินของวัดปัจจุบัน และวัดร้าง โดยคำนึงถึงคุณค่าของวัดที่มีให้กับเมืองในแง่ของพื้นที่ว่างสาธารณะ ปอดของเมือง และโครงการป่าในเมือง ศูนย์วัฒนธรรมชุมชนโดยมีการเสนอแนวทางดังนี้

- จำกัด พยายามลด หรือเลิกกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับศาสนาออกจากบริเวณวัด

- รื้ออาคารและสิ่งก่อสร้างที่บดบังบริเวณวัดหรือไม่เหมาะสมออกเพื่อ เปิดเป็นพื้นที่โล่งว่าง สำหรับจัดกิจกรรมที่สำคัญของชุมชนหรือเป็นพื้นที่สนทนาการ ปลุกต้นไม้ ใหญ่เพื่อความร่มรื่น และทัศนภาพที่ดีของชุมชน

- สำหรับบริเวณวัดร้างซึ่งมีการกระจายตัวอยู่ในพื้นที่สำคัญส่วนต่าง ๆ ในชุมชนนั้น ควรนำมาปรับปรุงเป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อภูมิทัศน์ทั้งความงามของเมือง โดยการดูแลของคนในชุมชนร่วมกับฝ่ายบริหารบ้านเมือง เช่น ศึกษาธิการจังหวัด เทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยได้รับการสนับสนุนจากระทรวงศึกษาธิการ กรมศาสนา และสำนักงานสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เป็นต้น

- คำเนนการขยายเมืองตามผังเมืองรวม โดยการลดความเป็นศูนย์กลางเมืองในเขตเมืองเก่า และเพิ่มแรงส่งในการพัฒนาเมืองให้กระจายออกไปตามศูนย์กลางรอง โดยคำนึงถึงการรักษาสภาพแวดล้อมเมือง ธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมอย่างรอบคอบ โดยคำนึงถึงความเสียหายที่เคยได้รับจากการพัฒนาเมืองในเขตเมืองเดิมที่ประสบปัญหามาก่อนแล้ว โดยคำเนนการแก้ไขปัยหาตามนโยบายในระดับชาติ ระดับจังหวัด และในระดับเมืองที่วางไว้

- การควบคุมมาตรการที่สร้างขึ้นใหม่โดยใช้มาตรการควบคุมการใช้ที่ดิน เช่น การใช้กฎหมายควบคุมอาคาร การกำหนดร้อยละของอาคารคลุมดิน การกำหนดความสูง การกำหนดระยะถอยร่นในบริเวณรอบวัด เช่น การกำหนดความสูงของอาคาร เพื่อเป็นการป้องกันการสร้างอาคารประชิดและบดบังวัด โดยอาจกำหนดความสูงใหม่จากเดิมความสูงของอาคารที่สามารถสร้างได้คือ 16 เมตรจากระยะโดยรอบรัศมี บริเวณวัด 100 เมตร ซึ่งในความเป็นจริงนั้นเป็นเพียงการควบคุมมิให้มีสภาพปัญหาที่ร้ายแรงกว่าในปัจจุบันเท่านั้นเอง และในกฎหมายควบคุมนั้นก็ยังมีช่องว่างให้กระทำผิดได้อีกหลายกรณี เช่น ความประพฤติมิชอบของเจ้าพนักงานท้องถิ่น ช่องว่างในด้านระยะเวลาการออกใช้กฎกระทรวงควบคุมบริเวณวัด เป็นต้น

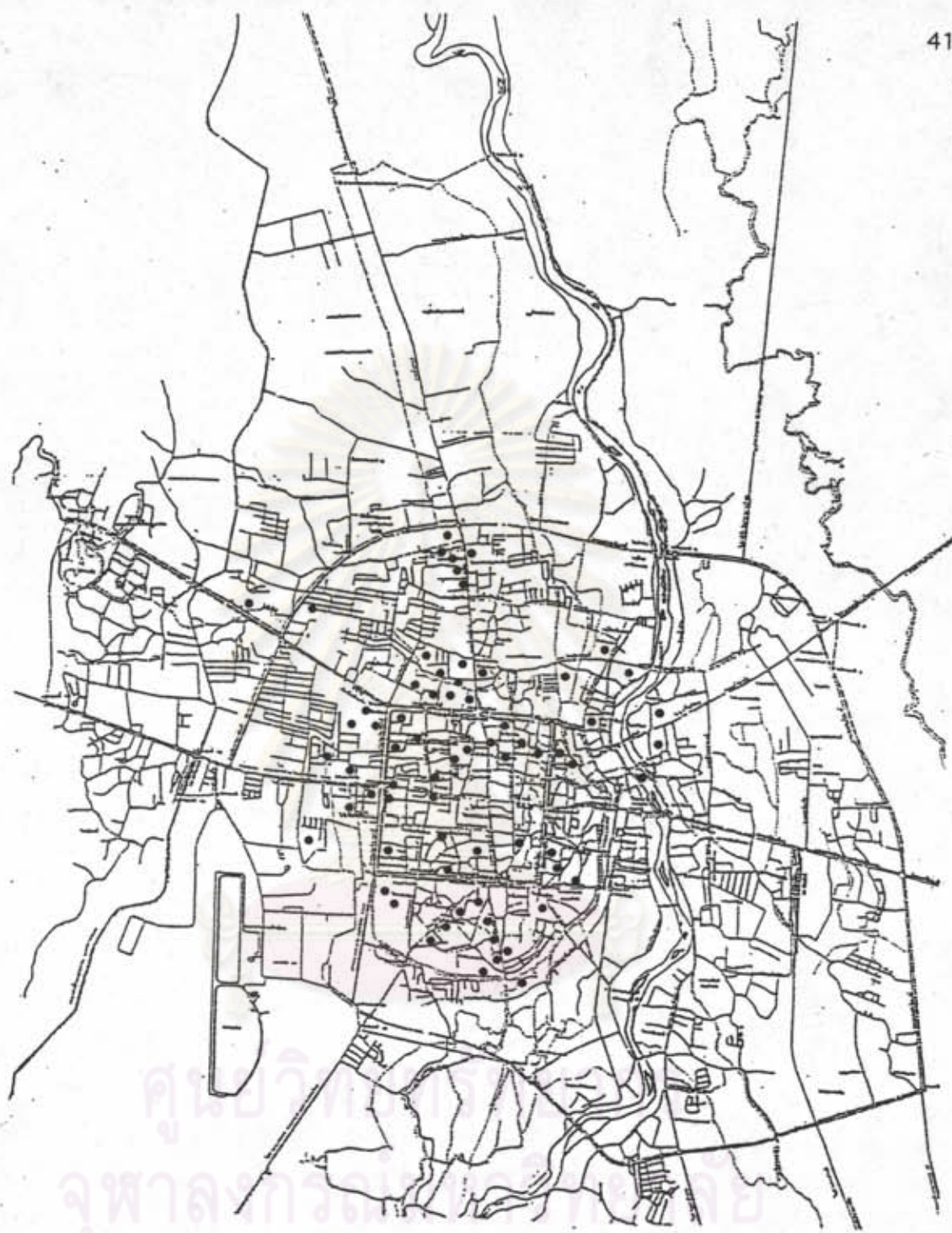
เพื่อเป็นการป้องกันการสร้างอาคารประชิดและบดบังวัดอาจกำหนดความสูงดังนี้คือ ในรัศมี 100 เมตร ห้ามสร้างอาคารสูงเกิน 2 ชั้น และควบคุมกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดผลเสียแก่วัด ระยะรัศมี 200 เมตรขึ้นไป ห้ามสร้างอาคารสูงเกิน 4 ชั้น เป็นต้น รวมถึงการกำหนดระยะถอยร่นและพื้นที่อาคารคลุมดิน เพื่อให้เกิดพื้นที่ว่างโดยรอบบริเวณวัด

- มีโครงการในการรักษาสภาพแวดล้อมของเมืองอย่างต่อเนื่อง

1 5.7.3.1 ตัวอย่างในการปรับปรุงบริเวณวัดในระดับฮ่าน

ก. การปรับปรุงกลุ่มวัดในฮ่านพาศิษกรรม

- ฮ่านพาศิษกรรมบริเวณนวนนนท่าแพ
- ฮ่านพาศิษกรรมบริเวณนวนนนเจริญราษฎร์ (วัดเกตุ)
- ฮ่านพาศิษกรรมบริเวณนวนนนท่าแพดิน

การวางแผนอนุรักษ์และพัฒนา บริเวณวัดในเมืองเชียงใหม่

แฉะดง : วัดร้างในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

แผนที่ 5.6

สัญลักษณ์

ตำแหน่งปรับปรุงบริเวณวัดร้างให้เป็นพื้นที่สีเขียว
เพื่อภูมิทัศน์ที่งดงามของเมือง

ทิศเหนือ

มาตราส่วน

ที่มา :

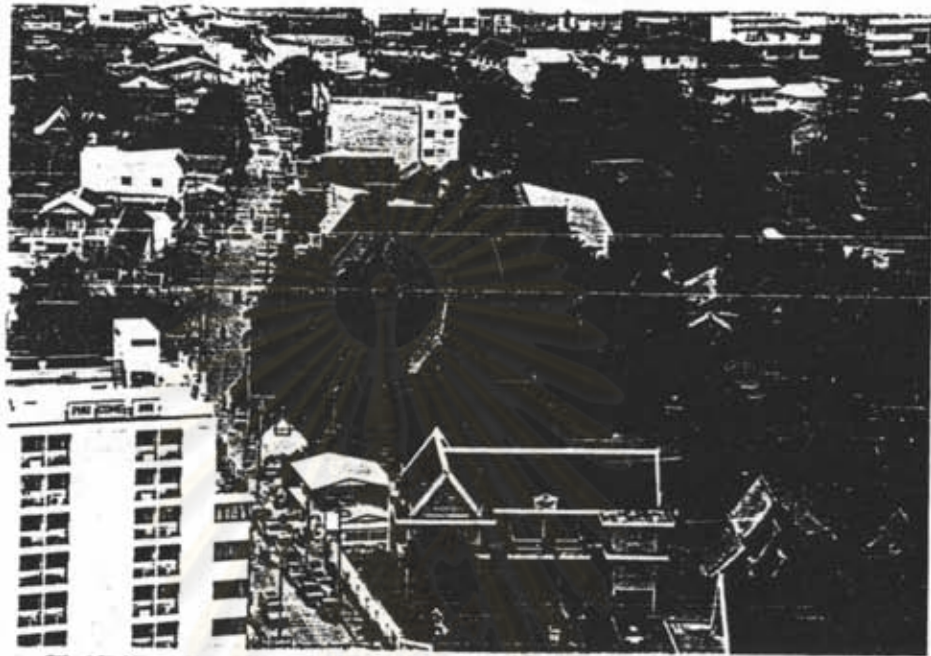
สภาพปัจจุบัน

จากการศึกษาสภาพปัญหาบริเวณวัดในบทที่ 4 นั้น ผลสรุปได้แสดงให้เห็นถึงกลุ่มวัดในย่านพาณิชย์กรรมประสบปัญหาในอาการหนักที่สุด เนื่องจากภาวะของแรงกดดันในด้านการพัฒนาพื้นที่มีสูง ด้วยปัจจัยต่าง ๆ เช่น ราคาที่ดินมีราคาสูง ความเป็นย่านเก่าแก่มีธุรกิจ-การค้า บริการครบครัน เป็นย่านท่องเที่ยว การสัญจรสะดวก ความต่อเนื่องในพื้นที่มีสูง เป็นต้น

จากปัจจัยดังกล่าว ส่งผลให้สภาพบริเวณวัด เช่น วัดอุตุค มีป่าโสมขนาดใหญ่บดบังตัววัดหรือบริเวณภายในวัดจัดให้เข้าที่เพื่อเป็นคิารกแทกชีป่าศค่าไปยังอำเภอจังหวัดรอบนอก หรือบริเวณวัดแสนปาง บุพพาราม และเชตวัน มีกลุ่มอาคารสูงและอาคารพาณิชย์ที่มีความหนาแน่นมากสร้างประชิดบดบังบริเวณวัดซึ่งสภาพภายในวัด นอกจากจะถูกรุกค้ำพื้นที่แล้วจากการหารายได้ของวัดเอง ส่งผลให้การใช้ที่ดินภายในวัดสืบสน ชาติระเบียบ สกปรก และขาดการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมวัด สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จึงส่งผลให้เกิดปัญหาโดยรวมต่อย่านเก่าแก่ของเมืองที่มีคุณค่าสมควรแก่การปรับปรุงเพื่อก่อให้เกิดบรรยากาศที่ดีสภาพแวดล้อมเมืองอันน่ารื่นรมย์เพื่อเพิ่มเสน่ห์ให้กับเมือง

ในกลุ่มวัดย่านพาณิชย์กรรมนี้ถึงแม้ว่าจะเป็นพื้นที่ ๆ มีปัญหารุนแรงก็ตามหากแต่มีวัดที่น่าสมควรยกย่อง 2 วัด คือ 1) วัดอุตุค 2) วัดพันตอง ซึ่งวัดทั้ง 2 วัดนี้ถึงแม้สภาพแวดล้อมบริเวณวัดจะถูกรุกค้ำหรือมีอาคารขนาดใหญ่กว่า 8-10 ชั้นประชิด แต่การรู้รักษาบรรยากาศที่ดีงามภายในวัดนับว่าเป็นแบบอย่างที่ดีของกลุ่มวัดในเมืองสมควรจะนำมาเป็นตัวอย่างในการปรับปรุง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวทางแก้ไข

- 1) เจ้าอาวาสและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมควรมีความตระหนักถึงความเป็นวัดให้มากกว่าบทบาทที่ส่งเสริมอยู่ในปัจจุบัน
- 2) กลุ่มวัดในย่านพาณิชย์กรรม ควรพิจารณาสิ่งใดบดบังวัดถ้าอยู่ในอำนาจที่จัดการได้ควรรื้อถอนสิ่งไม่สมควรในบริเวณวัดออกเพื่อสร้างทัศนภาพที่งดงามให้กับย่าน

3) กลุ่มวัดในย่านพาณิชย์กรรมควรจำกัดพื้นที่จอดรถ โดยอาจประสานงานกับฝ่ายเทศบาลในการเปิดบางส่วนเป็นที่สำหรับจอดรถ โดยมีกำหนดระยะเวลาในการเข้าใช้ กำหนดขอบเขตบริเวณจอดรถ กำหนดขนาด น้ำหนักของรถ มิให้รบกวนและส่งผลเสียหายต่อตัวสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และสภาพแวดล้อม

4) บริเวณย่านพาณิชย์กรรมจากแนวเชิงสะพานนาครีทั้งฝั่งทิศตะวันตกและทิศตะวันออก ควรมีการดูแลปรับปรุงในด้าน 1) ภูมิทัศน์ โดยการปลูกต้นไม้ 2) รางทางที่เป็นทั้งไม้ใบและไม้ดอกสีสรรสดใสตลอดแนว และทำการปรับปรุง STREET FURNITURE ความสวยงาม ปรับปรุง ทางเดินเท้า มีป้ายบอกทิศทางและตำแหน่งวัดหรือสถานที่สำคัญแก่นักท่องเที่ยว โดยจัดทำเป็นวงจรทางเดินทางท่องเที่ยวย่านพาณิชย์กรรมของเมือง โดยมีแนวทางความคิดหลักคือ

- บริเวณถนนท่าแพเป็นเขตพัฒนาเมืองโดยมีข้อกำหนดและควบคุมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว โดยปรับปรุงภูมิทัศน์ของย่านใช้วัดเป็นที่หมายศาลของบริเวณและเน้นวัดเป็นจุดเด่นของย่านทั้งทัศนภาพภายนอกและการจัดการสภาพแวดล้อมภายในวัด

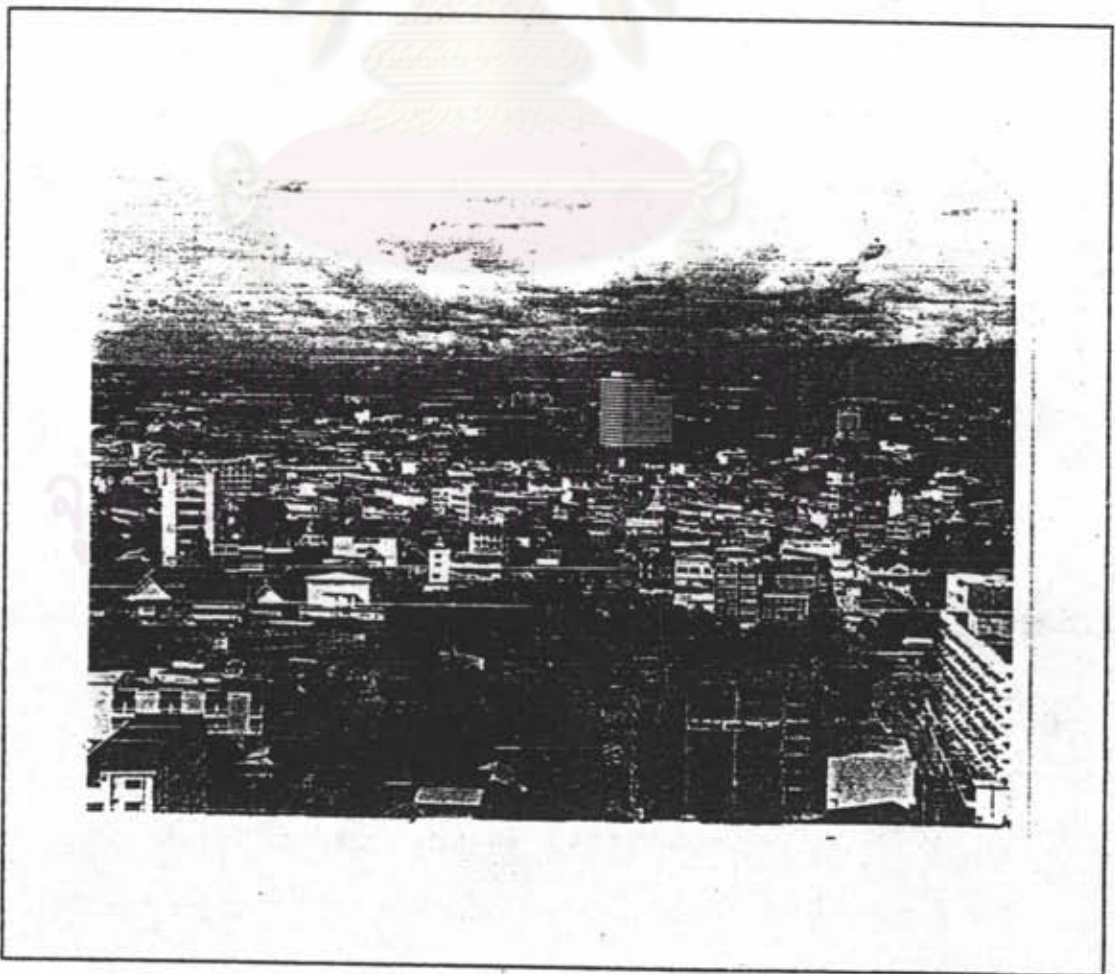
- บริเวณถนนเจริญราษฎร์ (วัดเกตฯ ควรเป็นเขตอนุรักษ์) โดยของวัดชุมชนโดยรอบ รักษาเอกลักษณ์ของกลุ่มอาคารเก่าไว้ เนื่องจากบริเวณนี้มีลักษณะที่มีความเก่าแก่และน่าดูเป็นพิเศษประกอบกับบรรยากาศที่งดงามไม่พลุกพล่าน ขนานกับลำน้ำปิงและเป็นพื้นที่ที่มีกฎหมายควบคุม ระดับความสูงและสภาพแวดล้อมของบริเวณนั้น และมีความต่อเนื่องกับย่านพาณิชย์กรรมหลักบริเวณถนนท่าแพโดยตลอด

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การปรับปรุงกลุ่มวัดในย่านพาณิชย์กรรมทำได้โดย

- 1) บริเวณเชื่อมค่อของพื้นที่ทั้ง 2 คือ สะพานนาครี และสะพานจันทร์สมอนสรณ์ (เฉพาะคนข้าม) ดำเนินการปรับปรุงด้านสี วัสดุ ตกแต่ง เช่น รั้วเสาไฟ
- 2) บริเวณสองฝั่งแม่น้ำปิง จัดทำเป็นส่วนห่ออมและปลูกต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงาตลอดแนวเพื่อให้เกิดทัศนภาพที่ดีและเป็นพักผ่อนของประชาชน
- 3) บริเวณถนนสายหลักในพื้นที่ปรับปรุง ปลูกต้นไม้ขนาดกลางให้ดอกและความร่มรื่นรวมถึงการปรับปรุงด้าน STREET FURNITURE
- 4) ตลาดวโรรส และตลาดคนลำไย เป็นเส้นท่ออย่างหนึ่งของพื้นที่จัดระเบียบของสินค้าและจุดรับ-ส่งสาธารณะเพื่อความสะดวกในการเข้าถึง
- 5) บริเวณไนท์บาร์ซาร์และตลาดอนุสารซึ่งเปิดเวลากลางวัน และเป็นจุดท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดจุดหนึ่งของเมือง เสนอให้มีการจำกัดปริมาณรถภายในบริเวณถนนข้างตลาดตั้งแต่สี่แยกอุปกุดจนถึงสี่แยกศรีดอนชัย โดยส่งเสริมให้เป็นเส้นทางเดินทางฮามราตรี
- 6) บริเวณพื้นที่อนุรักษ์ (ย่านวัดเกตุ) จากเชิงสะพานนาครี ฝั่งตะวันออก เรือสไปตามแนวถนนเจริญประเทศจนถึงสี่แยกสะพานนาครี ตามที่ได้เสนอไว้ นั้น ประกอบกับบริเวณนี้เป็นที่ตั้งของร้านอาหารที่มีชื่อและลักษณะสถาปัตยกรรมมีความเหมาะสมกับพื้นที่ จึงสมควรหาแนวทางในการควบคุม และให้รางวัลในด้านการอนุรักษ์แก่ร้านบริเวณนี้เพื่อเป็นกำลังใจและเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับการปฏิบัติตาม
- 7) บริเวณวัดเกตุ ควรเปิดกำแพงด้านหลังวัด (ในปัจจุบัน) ซึ่งเดิมคือด้านหน้าวัด ปรับปรุงภูมิทัศน์และย้ายบริเวณที่จอดรถสองแถวไปยังด้านข้างวัด ซึ่งแกนที่สำคัญคือ สะพานจันทร์สมอนสรณ์ลงมาถึงท่าน้ำและตรงเข้าวัดเกตุทารามเป็นจุดทัศนศึกษา ย่านประวัติศาสตร์ของเมืองได้ดี และสมควรปลูกต้นไม้ใหม่เพิ่มขึ้นซึ่งในพื้นที่ยังคงมีต้นไม้ใหญ่เหลือพอสมควร
- 8) วัดบุพพาราม วัดแสนฝางและวัดข้างซ้อง เป็นแหล่งศิลปกรรม แสดงลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์ของศิลปะสกุลช่างล้านนา
- 9) วัดเชตะวันและวัดมหาวัน เป็นแหล่งศิลปกรรมสกุลช่างหม่าที่งดงาม

- 10) วัดอุทรราชค่า และวัดพันตอง เป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับ
การจัดการสภาพแวดล้อมบริเวณวัด และการปลูกฝังพุทธศาสนาและธรรมชาลิต
- 11) วัดหนองค่า จัดเป็นที่ว่างสาธารณะ เนื่องจากบริเวณ
ถนนข้างม่อสมมีความแออัดมาก
- 12) ปรับปรุงวัดข้างห้องร้างให้เป็นพื้นที่สีเขียวของชุมชน
เนื่องจากภายในบริเวณดังกล่าวมีวิหารและเจดีย์ที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมมาก
- 13) ตลอดจนแนวคลองแม่ข่า และกำหนดดินปรับปรุงสภาพ
แวดล้อมเนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นทรัพยากรที่มีศักยภาพสูงในการเพิ่มพูนความงามทางสุนทรีย์
ภาพแก่ชุมชนและเป็นการอนุรักษ์พื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์
- 14) จัดจุดรับ-ส่งสาธารณะบริเวณถนนท่าแพ ลอยเคราะห์
ข้างม่อสมออกแบบให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

การวางแผนอนุรักษ์และพัฒนา บริเวณวัดในเมืองเชียงใหม่

แนวทางการปรับปรุงสภาพแวดล้อมวัด
แสดง ในย่านพาณิชย์กรรม

- สัญลักษณ์**
- สะพาน
 - ▬ ส่งเสริมให้เป็นเส้นทางเดิน
 - ▬ บริเวณพื้นที่อนุรักษ์ ปรับปรุงภูมิทัศน์ริมแม่น้ำปิง (ย่านวัดเกต)
 - ปรับปรุงภูมิทัศน์สองข้างทาง
 - จุดขึ้น-ลงรถ
 - ▨ บริเวณวัด

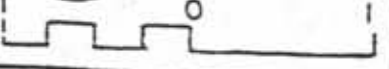

แผนที่ 5.7

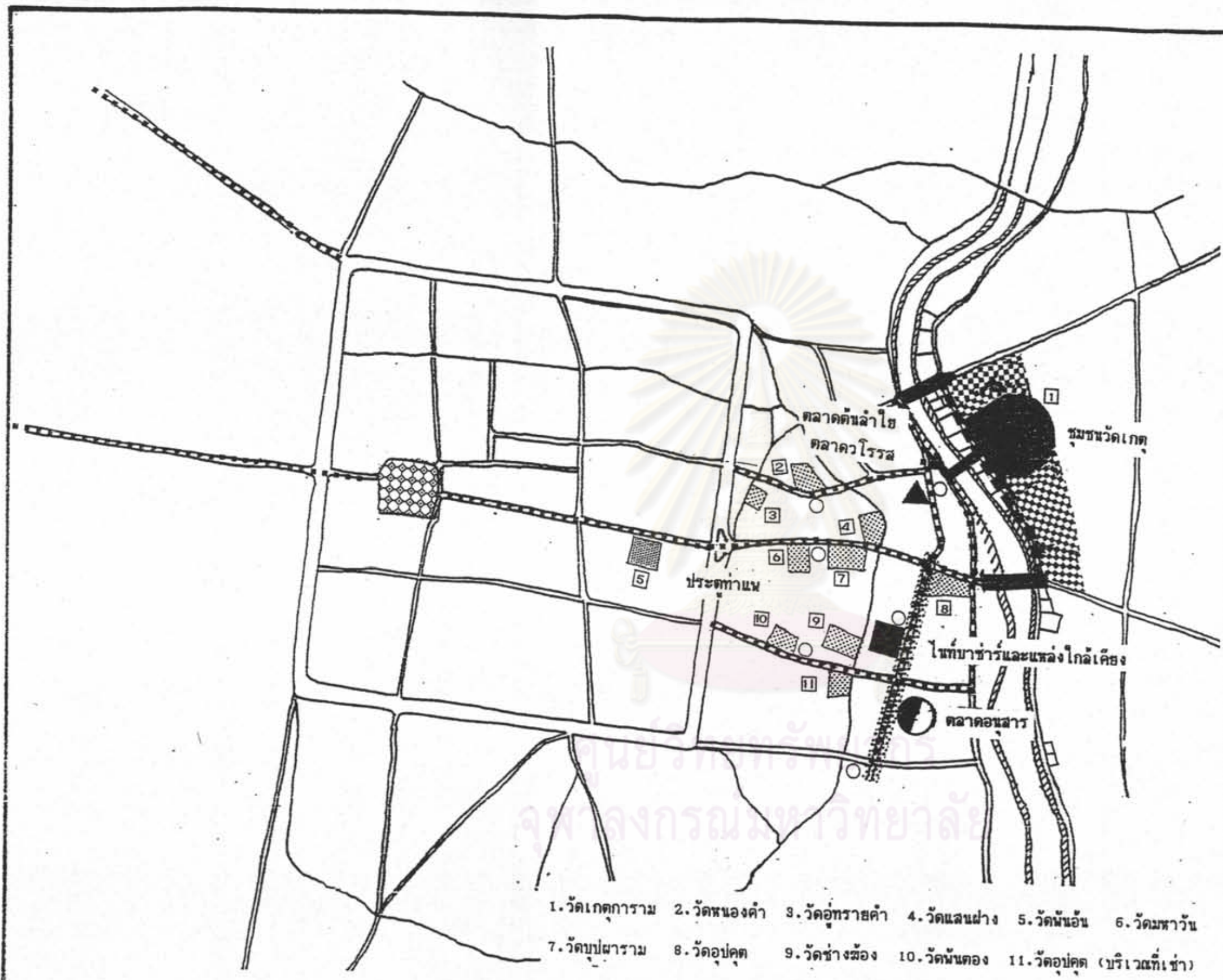
ทิศเหนือ

มาตราส่วน

กม.

1. วัดเกตการาม 2. วัดหนองคำ 3. วัดอุทราสาร 4. วัดแสนฝาง 5. วัดนันทน์ 6. วัดมหาวัน
7. วัดบุปผาราม 8. วัดอุปคุต 9. วัดช้างเผือก 10. วัดนันทน์ทอง 11. วัดอุปคุต (บริเวณที่เช่า)

ข) การปรับปรุงกลุ่มวัดในย่านที่พักอาศัย

สภาพปัจจุบัน กลุ่มวัดในย่านพักอาศัยมีปัญหาในด้านการรुक ล้ำที่ดินของวัด และสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมอันเกิดจากที่เช่าเพื่อที่อยู่อาศัย และร้านค้าปลีก ล้อฮ้อโดยรอบ ทำให้เกิดความสับสนในการใช้ที่ดินและสภาพแวดล้อมที่ขาดระเบียบครุรุงรัง

แนวทางการแก้ไข

- 1) กลุ่มวัดในย่านพักอาศัย ควรเพิ่มบทบาททางสังคมให้ มากขึ้น เช่น เป็นที่สนทนาการของคนในชุมชน ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และเป็นที่พักพิง ทางใจให้แก่ชุมชนโดยรอบ
- 2) เป็นผู้นำในการดำเนินการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพ แวดล้อมชุมชน
- 3) ดำเนินการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายนอกวัดให้มี ระเบียบเรียบร้อยมากขึ้น

การปรับปรุงกลุ่มวัดในย่านพักอาศัยที่ทำได้โดย

1) วัดป่าแดง กรณีที่ชาวบ้านบุกรุกที่ดินของวัด ควรจัด หาพื้นที่ว่างด้านข้างวัดจัดแบ่งให้เป็นบริเวณที่เช่าพักอาศัย และเร่งดำเนินการปรับปรุงสภาพ แวดล้อมบริเวณวัดโดยเร่งด่วน

2) วัดอุโมงค์ มีสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบภายใน วัดที่ดีอยู่แล้ว ประกอบกับในการบริหารวัดที่มีศรัทธาและคณะกรรมการที่มีความรู้ และมีเจ้า อาวาสที่มีคุณภาพจึงทำให้เป็นวัดที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี และร่มรื่นประกอบเป็นวัดป่าและมีชื่อเสียง ในด้านสมาธิวิปัสสนา ในการปรับปรุงจึงควรคำนึงถึงบรรยากาศความร่มรื่น สงบ และความ เป็นระเบียบเรียบร้อยบริเวณวัด ไม่ควรปลูกสร้างอาคารที่ไม่เหมาะสมกับบรรยากาศของ "วัดป่า"

3) วัดฝายหิน ควรรื้อฟื้นบรรยากาศของฝายหิน และ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในวัด โดยเน้นการปลูกไม้ใหญ่เพิ่มขึ้นภายในวัด

ทั้ง 3 วัดมีความเหมาะสมในการจัดทำเป็นเส้นทางทัศนศึกษา "วัดป่า" ของเมือง ซึ่งอยู่ในระยะทางที่สามารถเดินหรือจักรยานได้

5.7.3.2 การปรับปรุงวัดในระดับวัด

สภาพปัจจุบัน

จากการศึกษาสภาพปัญหาบริเวณวัดในบทที่ 4 จะเห็นได้ว่า ประมาณ 80% ของวัดทั้งหมดในเขตเมืองจัดอยู่ในกลุ่มมีปัญหา มีปัญหาหนักและมีปัญหาร้ายแรง ตามลำดับ ในการปรับปรุงบริเวณวัดมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการรักษาสภาพแวดล้อม และบรรยากาศอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของวัดคือ ความงามสง่า ร่มครึ้ม สงบ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อจิตใจของประชาชน

แนวทางแก้ไข

- ในการพัฒนาวัดเพื่อรองรับแรงกดดันจากการพัฒนาเมือง การบริการสังคม และการหารายได้เพื่อนำมาดูแลวัดนั้น นอกเหนือจากการพัฒนาให้สามารถสนองประโยชน์ใช้สอยตามบทบาทหลักของวัดอันประกอบด้วย กิจกรรมทางศาสนา ประเพณี และกิจกรรมของชุมชนแล้วจำเป็นต้องคำนึงถึงการอนุรักษ์เอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรม และสภาพแวดล้อมท้องถิ่นด้วย
- จัดการพัฒนากิจกรรมของวัดให้เกิดประโยชน์และสร้างความสำเร็จมากที่สุด
- จัดการพัฒนาบริเวณอาคาร สถานที่ และสภาพบริเวณวัด ให้มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย
- จัดการปกครองภิกษุ สามเณรในวัดให้มีระเบียบ และเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน และส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนนั้นมาทำกิจกรรมที่เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมที่วัด
- เสริมสร้างบรรยากาศให้ดูร่มรื่นเพื่อเอื้ออำนวยต่อการชักนำให้ประชาชนมาประกอบกิจกรรมทางศาสนา และเป็นที่ยึดทางจิตใจโดยพยายามนำธรรมชาติกลับคืนสู่วัดให้มากที่สุด เช่น ลานทราย กลุ่มต้นไม้ใหญ่ ซึ่งมีผลดีมากกว่าการนำวัสดุที่ทำลายคุณค่าทางสุนทรีย์มาใช้ภายในวัด
- พยายามให้ศรัทธาในชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมภายในวัดและบริเวณข้างเคียง

ปัญหาในระดับวัด	แนวทางในการแก้ไข
1. ผังบริเวณ	จัดการการใช้ที่ดินภายในบริเวณวัดให้เป็นสัดส่วน โดยการใช้การออกแบบภูมิสถาปัตยกรรม และรักษาเอกลักษณ์เฉพาะของวัดล้านนา
2. การใช้ที่ดิน	ควบคุมกิจกรรมบริเวณโดยรอบวัด ไม่ให้รบกวนบรรยากาศวัด
3. กิจกรรมภายในวัด	เน้นกิจกรรมของวัดให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน โดยรอบมากที่สุด และมีขอบเขตของกิจกรรมที่พอเหมาะไม่รบกวนบรรยากาศของวัด
4. ภูมิทัศน์	ปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ภายในวัดโดยเน้น ความเป็นธรรมชาติ ความร่มครึ้ม สงบให้มากที่สุด
5. มุมมองทางสถาปัตยกรรม	รักษาบริเวณมุมมองที่สำคัญ รื้อถอนและไม่ปลูกสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่บดบัง โอบล้อม วิหาร เจดีย์ ทางเข้าหลัก
6. ที่เปิดโล่ง	ปรับปรุงเพื่อเป็นพื้นที่โล่งว่างสำหรับชุมชน/ สันทนาการ/กิจกรรมต่าง ๆ
7. ทางเข้าหลักและทางสัญจรภายใน	ปรับปรุงทางเข้าหลักให้เด่นชัดและทางเข้ารอง ให้มีการใช้งานได้

ปัญหาในระดับวัด	แนวทางในการแก้ไข
8. สภาพองค์ประกอบด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม	คำนึงถึงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและศิลปกรรม รวมถึงการกำหนดรูปแบบ ลักษณะวัสดุ เทคนิค สีสัน รูปทรง ความสูง
9. ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสะอาด	ดูแลบริเวณอาคาร สถานที่ของวัดให้มีความสะอาดร่มรื่น จัดแบ่งพื้นที่สำหรับรองรับขยะ และน้ำเสียให้เป็นสัดส่วน
10. สภาพแวดล้อมภายในวัด	จัดการสภาพแวดล้อมภายในวัดโดยรวมให้มีระเบียบและเน้นความเป็นธรรมชาติให้มากที่สุด
11. สภาพมลภาวะ	<ul style="list-style-type: none"> - ทางเทศบาลควรเพิ่มกำลังในการจัดเก็บขยะให้ทั่วถึง - จัดสร้างถังเก็บขยะ-เผาขยะให้เป็นสัดส่วน - เฝ้าระวังปรับปรุงระบบระบายน้ำภายในเขตเทศบาลให้ครอบคลุมทุกพื้นที่

5.7.4 การเสนอแนะวงจรถักศนศึกษาวัดในระดับเมืองและย่าน

เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณค่าของวัด และเป็นการประชาสัมพันธ์
เผยแพร่ถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ซึ่งวงจรถักศนศึกษาที่นำเสนอแนะแบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ

- วงจรถักศนศึกษาวัดที่ใช้เวลา 2-3 ชั่วโมง
- วงจรถักศนศึกษาวัดที่ใช้เวลาประมาณ 6 ชั่วโมง
- วงจรถักศนศึกษาวัดที่ใช้เวลาประมาณ 1 วัน
- วงจรถักศนศึกษาวัดริมน้ำ และบรรยากาศริมน้ำปิง (นอกเมือง)

ก) ในการคัดเลือกวัดที่เหมาะสมแก่การจัดวงจรถักศนศึกษาใช้หลักเกณฑ์ ดังนี้

- 1) คำนึงถึงระยะเวลา ความสะดวก และทิศทางในการเดินชม
คือ อยู่ใกล้ถนนสามารถสัญจรไปมาได้โดยไม่มีติดขัด มีที่จอดรถและสามารถเดินชมได้ง่าย
- 2) คำนึงถึงความสำคัญของวัดและโบราณสถานที่มีคุณค่า มีความสำคัญ
ทางด้านวิชาการ เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของเมือง มีคุณค่าทางด้านศิลปกรรม
สถาปัตยกรรม และมีบทบาทที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ
- 3) คำนึงถึงความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของโบราณสถานอื่น ๆ ภายใน
เส้นทางและมีความเชื่อมโยงระหว่างวงจรถักศนศึกษา 3 ระดับ และระยะห่างของวัดแต่ละแห่ง
ไม่เว้นว่างมากเกินไป และมีร้านค้าและบริการตลอดเส้นทาง

4) คำนึงถึงความปลอดภัยในการเดินทางของผู้ที่ศนศึกษา

ข) ปัจจัยในการจัดเส้นทางที่ศนศึกษาวัด

- 1) ความสำคัญของพื้นที่
- 2) เส้นทางคมนาคม
- 3) มุมมองและทัศนภาพ
- 4) บริเวณที่จอดรถ
- 5) กลุ่มโบราณสถานที่เกี่ยวเนื่อง

ค) ระบบที่ศนศึกษาสามารถแบ่งใช้พาหนะขนาดเล็กในการที่ศนศึกษา เช่น

- 1) การเดินเท้าที่ศนศึกษาบริเวณใจกลางเมือง และฝั่งตะวันออกของ
แม่น้ำปิง (ย่านวัดเกต)
- 2) การใช้สามล้อถีบ และจักรยาน ช่วยลดปริมาณการจราจรภายใน
เขตเมืองได้ และยังเป็นการสร้างรายได้ให้คนในพื้นที่และลดสภาพมลภาวะต่าง ๆ ได้ดี

3) การใช้รถยนต์ และรถจักรยานยนต์ เหมาะสำหรับทัศนศึกษา บริเวณวัดรอบนอกเขตเมืองเก่าที่มีระยะห่างในการเดินทาง

4) ใช้เรือเป็นพาหนะหรือรถยนต์วิ่งขนานแม่น้ำปิง โดยมีจุดเริ่มต้นของการเดินทางทัศนศึกษาทางน้ำบริเวณท่าน้ำวัดชัยมงคล และไปสิ้นสุดที่วัดท่ากระดาศซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของเมือง โดยใช้ระยะเวลาเดินทางทัศนศึกษาประมาณ 3 ชั่วโมง

5.7.4.1 วงจรถทัศนศึกษาที่ 1 (ระยะเวลาทัศนศึกษาประมาณ 2-3 ชั่วโมง)

เหมาะสำหรับการเดินทางด้วยเท้าและจักรยาน โดยมีจุดเริ่มต้นจากกลุ่มวัดบริเวณประตูสวนดอกทางทิศตะวันตกของเมือง ประกอบด้วยวัดพระสิงห์ วัดปราสาท และวัดมาบ่อง จากกลุ่มวัดพระสิงห์จะผ่านต่อไปยังวัดศรีเกิดและกลุ่มโบราณสถานกลางเวียง (ศาลากลางเก่า อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ และกลุ่มวัดร้างวัดสะตือเมือง) ผ่านมายังวัดอุโมงค์ วัดดวงดี จุดแวะพักบริเวณวัดเจดีย์หลวง และกลุ่มวัดหน้าเวียงก่อนถึงประตูท่าแพ ประกอบด้วยวัดพันอ้น วัดสำเภา และวัดลุ่มช้าง ผ่านจากประตูท่าแพ (ช่วงท่าแพ) มายังวัดลอยเคราะห์ วัดช้างฆ้อง ผ่านแนวถนนเลียบบ่าแพงดินและคลองแม่ข่ามาออกตรงวัดแสนฝาง วัดบุพพาราม และวัดมหาวัน กลับมาที่ช่วงท่าแพซึ่งเป็นจุดพักอาศัยและต่อรถ หากสนใจจะเข้าไปทางวัดเกตซึ่งเป็นย่านพักอาศัยที่มีรูปลักษณะของฮ่านโบราณอยู่จะกระทำไม่ได้โดย แยกจากแนวถนนท่าแพเดินตรงขึ้นมาข้ามสะพานนวรัฐ (แม่น้ำปิง) เลี้ยวซ้ายและแนวถนนเจริญราชวรดิษถึงบริเวณวัดเกตและชุมชนโบราณ ส่วนหากกลับเดินข้ามสะพานจันทร์สมอนุสรณ์ (ใหม่) ซึ่งเดิมเป็นขัวเก่า (สร้างในปี พ.ศ. 2421) กลับมาแวะชมตลาดต้นลำไยสวนสาธารณะริมแม่น้ำปิงและตลาดวโรรส ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของเมืองเช่นกัน

5.7.4.2 วงจรถทัศนศึกษาที่ 2 (ระยะเวลาทัศนศึกษาประมาณ 6 ชั่วโมง)

เป็นการทัศนศึกษาวัดรอบเมืองเก่า พาหนะที่เหมาะสมในการเดินทางคือ รถจักรยานยนต์ รถตุ้และรถยนต์โดยสารขนาดเล็ก โดยมีจุดเริ่มต้นที่บริเวณประตูสวนดอก และกลุ่มวัดพระสิงห์ผ่านมายังวัดหมื่นเงินกอง วัดพระเจ้าเม็งราช และวัดพวงหงษ์ ประตูสวนปรุง ประตูเชียงใหม่ (จุดแวะพัก) ผ่านย่านศิลปหัตถกรรมของเมือง เช่น เครื่องเงิน งานฝีมือ เครื่องเงิน บริเวณถนนวัวลาย วัดศรีสุพรรณ วัดนันทาราม วัดธาตุคำขึ้นไปยังแจ่งจะคำ ผ่านประตูท่าแพ และกลุ่มวัดบริเวณนั้นผ่านมายังกลุ่มวัดและโบราณสถานกลางเวียงผ่านตรงขึ้นไปวัดเชียงมั่นและวัดหัวข่วง ประตูช้างเผือก หรือแยกออกไปทางแจ่งศรีภูมิและอ้อมกลับมาถึงประตูช้างเผือก ผ่านแจ่งหัวรินและกลับมาประตูสวนดอก

5.7.4.3 วงจรรักษาศึกษาที่ 3 (ระยะเวลาทัศนศึกษาประมาณ 1 วัน)

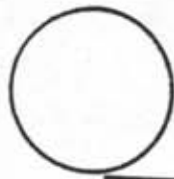
เน้นกลุ่มวัดรอบนอกและย่านเชิงดอย มีลักษณะเป็นวัดราษฎร์ มีจุดเริ่มต้นที่ย่านกลางเมือง ผ่านตรงขึ้นมายังประตูช้างเผือก วัดกุ่มเต้า วัดช่วงสิงห์และช่วงสิงห์ วัดเจ็ดยอด พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจังหวัดเชียงใหม่ วัดสวนดอก วัดคำหนัก (ศิริมังคลาจารย์) ผ่านอำเภอแม่เห็ญตามแนวคลองชลประทาน ซึ่งยังมีธรรมชาติที่งดงาม ผ่านเข้ามาถึงวัดไร่เปิง (มีชื่อเสียงด้านสมาธิ วิปัสสนา) วัดอุโมงค์ (สมาธิ วิปัสสนาและร่มรื่น สงบ) วัดป่าแดง วัดผาฮิ้น ผ่านเข้ามาถึงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สวนรุกขชาติ สวนสัตว์เชียงใหม่ เวียงเจ็ดลิน และตรงขึ้นไปยังวัดศรีโสดา วัดผาลาด น้ำตกมณฑาธาร วังบัวบานและวัดพระบรมธาตุคอสุเทพ (สัญลักษณ์ของนครเชียงใหม่)

5.7.4.4 วงจรรักษาศึกษาที่ 4 (ระยะเวลาทัศนศึกษาประมาณ 3 ชั่วโมง)

เป็นการทัศนศึกษากลุ่มวัดริมน้ำ โดยมีจุดเริ่มต้นที่ท่าน้ำวัดชัยมงคล ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ และสำคัญของเมืองโดยวัดนี้เดิมที่เป็นท่าน้ำหลักของเมืองเช่นเดียวกับย่านวัดเกตการาม ผ่านขึ้นไปยังวัดเกต วัดศรีโโรง วัดฟ้าฮ่าม วัดป่าตัน วัดท่ากระดาศ วัดท่าหลุก วัดบ้านก่อ วัดเมืองลิง และวัดท่าเรือ วกกลับลงมาซึ่งในกลุ่มนี้จะได้สัมผัสบรรยากาศชุมชนนอกเมืองและวัฒนธรรมท้องถิ่นด้วย หากกลับขึ้นที่ท่าวัดเกตและยังสามารถเดินทัศนศึกษากลับมาถึงในเมือง หรือกลับมานั่งยังท่าวัดชัยมงคล ซึ่งมีบริเวณที่เหมาะสมจะจัดเป็นพื้นที่จอดรถ โดยมีให้บริเวณบริเวณองค์ประกอบหลักที่สำคัญของวัด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

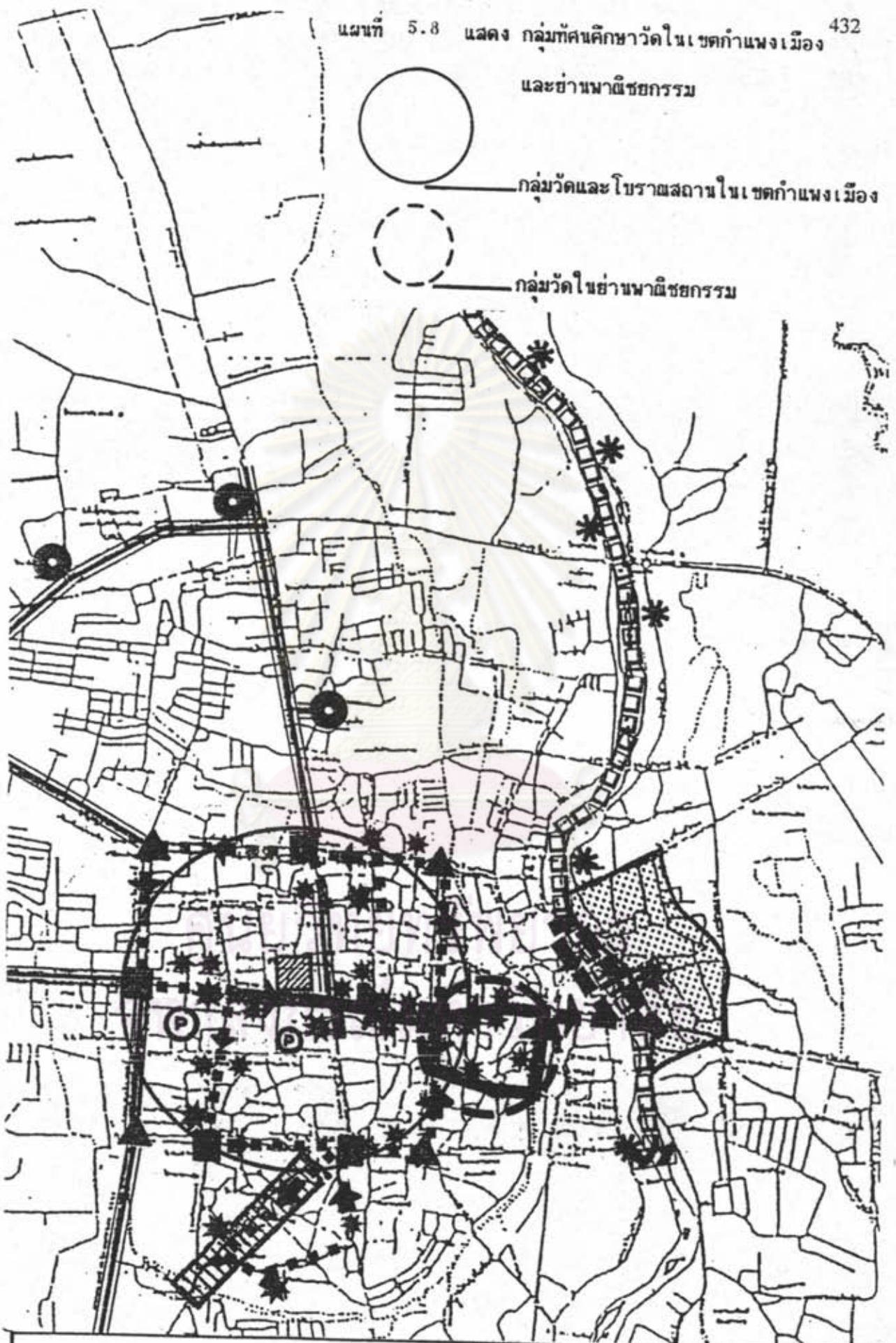
และย่านพาณิชย์กรรม

กลุ่มวัดและ โบราณสถานในเขตกำแพงเมือง

กลุ่มวัดในย่านพาณิชย์กรรม

การวางแผนอนุรักษ์และพัฒนา บริเวณวัดในเมืองเชียงใหม่

การวางแผนอนุรักษ์และพัฒนา บริเวณวัดในเมืองเชียงใหม่

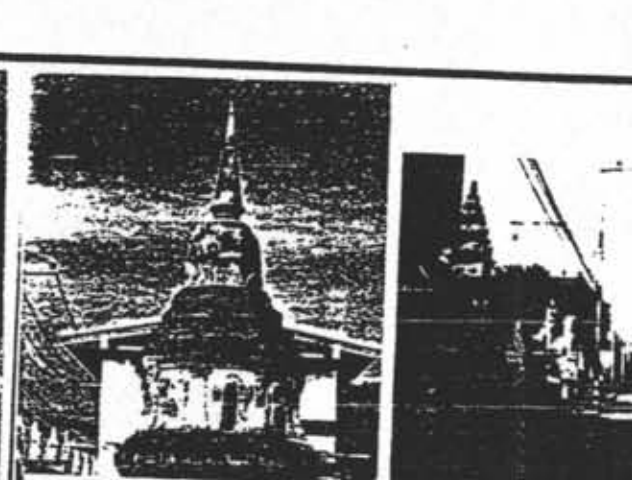
1. พระธาตุคอกยลเทพและถนนเทพ

2. ครมปราศรัย

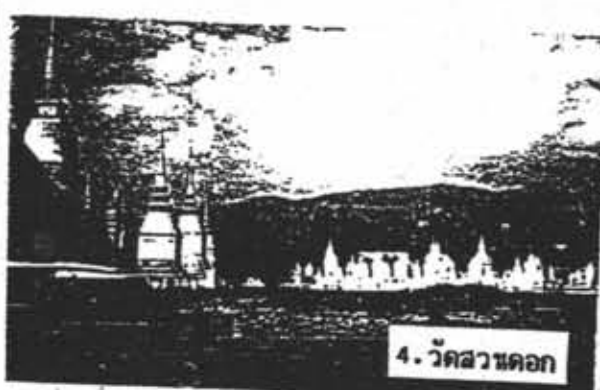
8. ศาลากลางและตลาดวริยสามกัศริย

9. กลุ่มโบราณสถานกลางเมือง

11. วัดเกตและสะพานจันทรกรรมพรุฒ (ชรัวเก่า)

4. วัดสวนดอก

6. วัดเจ็ดยอด

5. วัดป่าแดง

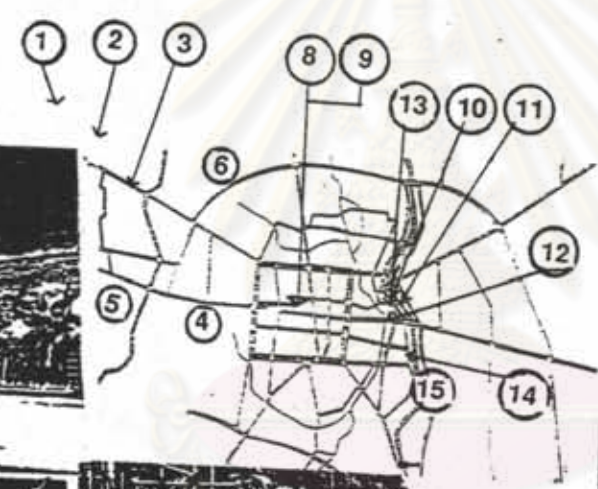
7. พระสงฆ์กับการเดินทาง

15. ท่าขัววัดชัยมงคล

16. หมาวัด

10. ตลาดคันทลาโฮ (ริมหน้าปิง)

12. ถนนท่าแพ

13. ตลาดวโรรส

14. บริเวณกำหนดดิน วัดช้างฮ้อง

วัดโยธานพาณิชยกรรม (วัดช้างฆ้อง)

เชียงใหม่ลื่นท่า ถึงคราวต้อง ขายวัดกิน!?

- ทรัพย์สินแห่งเงินและแห่งทอง
- โบราณสถานไม่เหลือซาก
- ศึกษาธิการจังหวัดได้แต่ตาแค่อำและต้อง

ไนท์บาซาร์

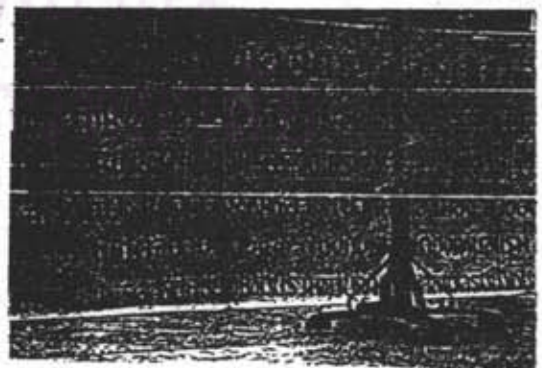
เชิญชวนร่วมทำบุญ

รูปแบบหนึ่งของการทำบุญในปัจจุบัน

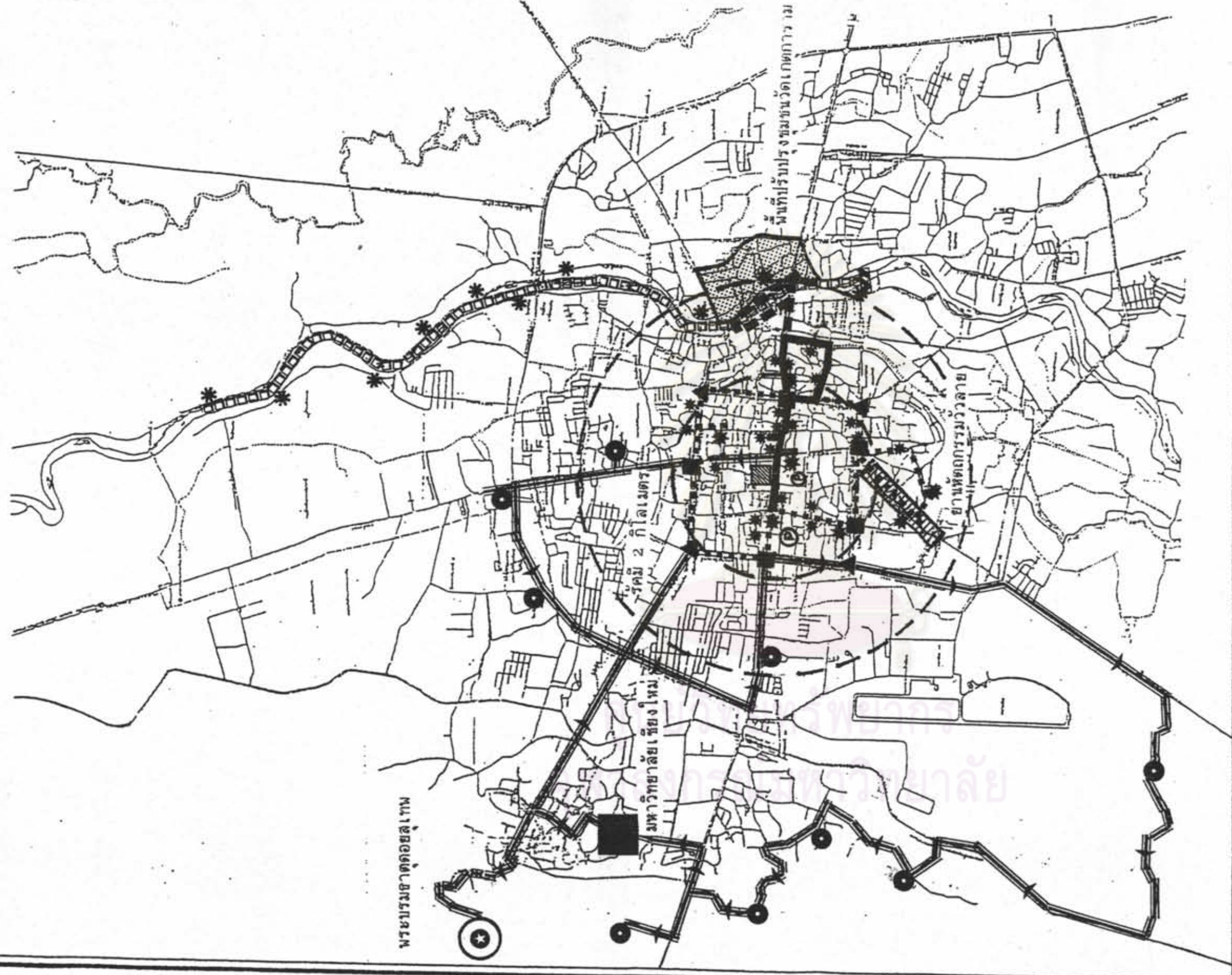
ที่แต่ละวัดต้องแข่งขันกันเพื่อความอยู่รอด

ถนนลอยเคราะห์

การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณสองฝั่งแม่น้ำปิง

การวางแผนอนุรักษ์และพัฒนา บริเวณวัดในเมืองเชียงใหม่

แสดง : วงจรทัศนศึกษาในเชียงใหม่ เชียงใหม่

สัญลักษณ์

- วงจรทัศนศึกษาที่ 1 ระยะเวลาดำเนินการประมาณ 2-3 ชั่วโมง
- วงจรทัศนศึกษาที่ 2 ระยะเวลาดำเนินการประมาณ 6 ชั่วโมง
- ==== วงจรทัศนศึกษาที่ 3 ระยะเวลาดำเนินการประมาณ 1 วัน
- วงจรทัศนศึกษาที่ 4 ระยะเวลาดำเนินการประมาณ 3 ชั่วโมง

แผนที่ 5.9

ทิศเหนือ

มาตราส่วน

